

Academia Română

INSTITUTUL DE CERCETĂRI SOCIO-UMANE SIBIU

**STUDII ȘI COMUNICĂRI
DE ETNOLOGIE**

Tomul XXXII

2018

serie nouă

Editura *Astra Museum*

Periodic tipărit cu sprijinul financiar
al
CONSILIULUI JUDEȚEAN SIBIU
prin
CENTRUL JUDEȚEAN PENTRU CONSERVAREA ȘI
PROMOVAREA CULTURII TRADIȚIONALE
„CINDRELUL-JUNII” SIBIU

ISSN 1221-6518

Tehnoredactare: Andreea BUZAȘ

Editura „ASTRA Museum”
Piața Mică, nr. 11, Sibiu
Tel.: 0269/202400
Fax: 0269/202411
e-mail: office@muzeulastra.ro
www.muzeulastra.ro

Tipar: HONTERUS
Str. Livezii, nr. 46, Sibiu
Tel.: 0269/227766
Fax: 0269/228977
e-mail: office@honterus.ro
www.honterus.ro

SUMAR

Folclor-Etnologie-Antropologie

Amalia PAVELESCU, <i>Nicolae Pauleti în perspectiva posterității</i>	7
Anamaria STĂNESCU, <i>Jocuri de copii și jucării ale comunității tradiționale din Mândra (Făgăraș)</i>	17
Gabriela BOANGIU, <i>Reprezentări simbolice ale „omului bun” în folclorul românesc</i>	29
Ionuț SEMUC, <i>Însemne ale Călușului</i>	46
Ruxandra-Cristina SILAGHI (SCRIDON), <i>Feciorii satului de pe Valea Superioară a Barcăului. De la receptarea istorică a obiceiului la modalitățile de constituire a cetii</i>	61
Iuliana BĂNCESCU, <i>Plugul în județul Galați – context și performare</i>	77
Maria GROSU, <i>De la arhivele de folclor la corpusurile de texte</i>	97
Constantin ITTU, <i>O „carte poporană” din secolul al XVII-lea: Istoria Sfinților Varlaam și Ioasaf de la India</i>	107
Ilie MOISE, Andreea BUZAȘ, <i>„Studii și comunicări de etnologie” la patru decenii de la apariția primului număr</i>	118
Camelia BURGHELE, <i>Forme și formule de solidaritate ale generației Facebook: protestul stradal, o șezătoare urbană?</i>	129
Alexandra DINCĂ, <i>În căutarea identității culturale minoritare – turism și sustenabilitate în Delta Dunării</i>	144
Loredana-Maria ILIN-GROZIOU, <i>Întrebuințarea și motivul simbolic al țesăturilor în ceremonialul funerar din Oltenia</i>	155
Dorina ONICA, <i>Geosferele în credințele și imaginarul popular. Interdisciplinaritate și universalitate</i>	165
Sebastian ȘTEFĂNUCĂ, <i>Empatia, un ingredient de bază al întreprinderii etno/antropo/logice</i>	189

Din etnologia germanilor din România

Alexandru CHISELEV, <i>Germanii din județul Tulcea: coordonate istorico-demografice și etnografice</i>	198
Marlies Barbara LENZ, <i>Das Erbe der Vorfahren bewahren Zum Vorhaben: „Fortsetzung der Arbeit von dr. Albert Amlacher von 1912“ (Pledoarie pentru păstrarea patrimoniului tradițional din Romos)</i>	207
Gudrun-Liane ITTU, <i>Poezie populară românească într-un manuscris din Biblioteca Muzeului Național Brukenthal: culeasă de Anna Schuller-Schullerus (Partea a doua)</i>	217
Irma WALTER, <i>Vom Geben und Nehmen (A dăru și a primi)</i>	225

Aniversări

Ilie Moise la 70 de ani (Andreea BUZAȘ)229

Note și recenzii

Din etnologia germanilor din România, antologie realizată de Andreea
Buzaș și Ilie Moise (Ioana-Narcisa CREȚU)233

Dan Negrescu, *Lección romană* (Daniel HAIDUC)236

Sanda Ignat, *Influențe germane în etnologia românească interbelică*
(Vasile CIOBANU)238

Dumitru Rusan, *Cum gândeam la 20 de ani* (Ilie MOISE)241

Dan Negrescu, Dana Percec, *Excerpte veninoase și onirice. Eseu despre
doi frați* (Daniel HAIDUC)242

Ileana Benga (coord.), *Nașterea documentului de folk-lore: răspântii
metodologice* (Andreea BUZAȘ)245

Cronica – rubrică realizată de Andreea BUZAȘ252

INHALT

Folklore-Ethnologie-Anthropologie

Amalia PAVELESCU, <i>Nicolae Pauleti durch die Linse der Nachwelt</i>	7
Anamaria STĂNESCU, <i>Kinderspiele und Spielzeuge der volkstümlichen Gemeinde in Mândra (Făgăraș)</i>	17
Gabriela BOANGIU, <i>Symbolische Darstellungen des „guten Menschen“ in der rumänischen Volkskunde</i>	29
Ionuț SEMUC, <i>Zum rumänischen Volkstanz „Călușul“ (das Pferdchen) – Interpretation der Rituale und Bedeutung des Brauchs</i>	46
Ruxandra-Cristina SILAGHI (SCRIDON), <i>Die Dorfjungen im oberen Barcău-Tal</i>	61
Iuliana BĂNCESCU, <i>Zum „Brauch des Pfluges“ im Kreis Galați – Kontext und Durchführung</i>	77
Maria GROȘU, <i>Von Volkskundearchiven zur Textsammlungen</i>	97
Constantin ITTU, <i>Ein „Volksbuch“ aus dem XVII. Jahrhundert: Die Geschichte des Heiligen Varlaam und des Ioasaf aus Indien</i>	107
Ilie MOISE, Andreea BUZAȘ, <i>„Studien und Mitteilungen: Ethnologie“ vier Jahrzehnte nach Veröffentlichung der ersten Ausgabe</i>	118
Camelia BURGHELE, <i>Formen und Formeln, die das Gemeinschaftsbewusstseins der Facebookgeneration zum Ausdruck bringen: Straßenprotest, eine urbane Zusammenkunft?</i>	129
Alexandra DINCĂ, <i>Auf der Suche nach einer auf Minderheiten bezogene kulturelle Identität: Touristen, Lipovenen: Förderung des Tourismuses im Donaudelta aufgrund einer gesetzlichen Vereinbarung</i>	144
Loredana-Maria ILIN-GROZOIU, <i>Zur Anwendung der Textilien und deren symbolisches Motiv im Rahmen der Trauerzeremonie in Oltenien</i>	155
Dorina ONICA, <i>Die Geosphäre im Volksglauben und in der Imagination des Volkes. Interdisziplinarität und Universalität</i>	165
Sebastian ȘTEFĂNUCĂ, <i>Empathie, eine fundamentale Voraussetzung für ethnoanthropologische Untersuchungen</i>	189

Aus der Ethnologie der Deutschen in Rumänien

Alexandru CHISELEV, <i>Die deutsche Bevölkerung des Kreises Tulcea: histsorsch-demographische und ethnographische Koordinaten</i>	198
Marlies Barbara LENZ, <i>Das Erbe der Vorfahren bewahren Zum Vorhaben: „Fortsetzung der Arbeit von dr. Albert Amlacher von 1912“</i>	207

Gudrun-Liane ITTU, <i>Rumänische Volkspoesie, die in einer Handschrift, in der Bibliothek des „Nationalmuseums Brukenthal“ vorliegt: gesammelt von Anna Schuller-Schullerus (zweiter Teil)</i>	217
Irma WALTER, <i>Vom Geben und Nehmen</i>	225
Geburtstage	
<i>Ilie Moise 70</i> (Andreea BUZAȘ)	229
Mitteilungen und Rezensionen	
Andreea Buzaș, Ilie Moise (Hrsg.), <i>Aus der Ethnologie der Deutschen in Rumänien</i> (Ioana-Narcisa CREȚU)	233
Dan Negrescu, <i>Römisches Lehrstück</i> (Daniel HAIDUC)	236
Sanda Ignat, <i>Deutsche Einflüsse in der rumänischen Volkskunde der Zwischenkriegszeit</i> (Vasile CIOBANU)	238
Dumitru Rusan, <i>Meine Gedanken als ich 20 Jahre alt war</i> (Ilie MOISE)	241
Dan Negrescu, Dana Percec, <i>Ein Essay über 2 Brüder</i> (Daniel HAIDUC)	242
Ileana Benga (Hrsg.), <i>Die Entstehung des folk-lore-Dokuments: methodologische Kreuzwege</i> (Andreea BUZAȘ)	245
Chronik – erarbeitet von Andreea Buzaș	252

Nicolae Pauleti în perspectiva posterității

Dr. Amalia PAVELESCU

Conf. univ. dr. – Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu,
e-mail: amaliapavelescu@gmail.com

Abstract: *Nicolae Pauleti in the Perspective of Posterity*

Pauleti, a Romanian poet, a translator and a folklorist, has none glory. He was a priest in a Transylvanian little village of the 19th century appreciated by the locals, for his intensive reading and writing. Only in the 20th, a few philologists, folklorists and historians made known part of his manuscripts. Later they published a relevant analysis of his contribution to folklore and literature. Pauleti translated from *Metamorphoses* by Ovidius and from *Ephesian Tale of Anthia and Habrocomes* by Xenophon of Ephesus. Romanians did not publish the last one, although no other translation exists, and the narrative oral valences are of exceptional quality. We may consider Pauleti as a representative of *aurea mediocritas*. He enjoyed creating, with no fame either in his time or after his death, but he had a few admirers and produced remarkable writings for his epoch.

Keywords: Romanian folklorist, translator, poet, *aurea mediocritas*.

Nicolae Pauleti¹, „un bun cărturar”, „popă românesc unit de sat”, din Făgetul de lângă Blaj, apreciat și încurajat de personalitățile timpului, precum Cipariu, a rămas ignorat multă vreme de contemporani și posteritate. Vasile Cârlova a lăsat în urmă cinci poezii, însă a fost mult mai cunoscut decât Pauleti, care a adunat poezie populară (319 piese), a scris 100 de poezii, a tradus din *Metamorfozele* lui Ovidiu și „romanul” *Efesiaca* al lui Xenofon. Ioan Chindriș precizează că „De la Budai Deleanu, Transilvania n-a mai cunoscut cazul unei opere poetice de mari dimensiuni, care să fie cu desăvârșire ignorată, a cărei existență să nu fie măcar bănuită” (Chindriș 1980: XXIII). În timp, posteritatea l-a descoperit², specialiștii acordându-i cuvenita atenție, prin ediții critice.

¹ Numele Pauleti se explică prin influența exercitată în onomastica Ardealului, în urma unirii Bisericii Române cu Roma.

² Ioan Bianu, Ion Breazu, Ioan Chindriș, Ion Mușlea, Ovidiu Bîrlea.

Jocuri de copii și jucării ale comunității tradiționale din Mândra (Făgăraș)*

Drd. Anamaria STĂNESCU

Școala Doctorală a Facultății de Litere, Universitatea
din București, e-mail: anamaria.stanescu@hotmail.com

Abstract: From the perspective of anthropology, play is defining the human being as art and religion. Starting from the "homo ludens" concept, I turned my attention to the traditional children's games in the village of Mândra, Brașov County, because the local variants of childhood folklore are the vectors of a cultural specificity that identifies a community.

Keywords: children's games, traditional toys, Mândra.

Din perspectiva antropologiei jocul este definitivul ființei umane asemenea artei și religiei. Pornind de la conceptul de „homo ludens”, mi-am oprit atenția asupra jocurilor tradiționale de copii din satul Mândra, județul Brașov, deoarece variantele locale ale folclorului infantil sunt purtătoarele unui specific cultural prin care se identifică o comunitate.

„Jocurile de copii ocupă un punct central în activitatea anumitor grupe de vârstă și împlinesc funcționalități diverse: mediază între copil și mediul înconjurător, pe care acesta caută să-l cunoască, să-l apropie sau să-l domine, sunt importante pentru dezvoltarea fizică și psihică și au un rol major în educarea civică, morală și artistică a practicanților”¹. Astfel, jocurile copilăriei reprezintă un „mimesis” al lumii adulților, o reproducere apriorică a lumii celor mari, ce îi pregătește pe jucători pentru rolurile sociale din cadrul comunității căreia îi aparțin.

* În cadrul proiectului de cercetare *Sate Contemporane din România – deschideri către Europa*, finanțat AFCN, în perioada 2006-2007, coordonat de directorul Muzeului de Etnografie și Folclor Brașov, dr. Ligia Fulga.

¹ Ispas, Sabina – Constantinescu, N., Ispas, Sabina – Constantinescu, N. (2008): *Jocuri de copii și tineret*, în *Repertoriu național de patrimoniu cultural imaterial*, Institutul de Memorie Culturală, București, p. 63-71.

Reprezentări simbolice ale „omului bun” în folclorul românesc

Dr. Gabriela BOANGIU

Cercetător științific III, Institutul de Cercetări Socio-Umane
„C.S. Nicolăescu-Plopșor” Craiova, e-mail: boangiu_g@yahoo.com

Abstract: *Symbolical representations of „goodman” in Romanian folklore*

The present study tries to highlight the symbolical representation of the expression „goodman” as it appears in stories for children and in carols and proverbs. There will be analysed three stories for children written by Ion Creangă – „the Story of a Pig”, „Five breads”, „Ivan Turbincă”. We meet this way the „goodman” or the „goodwoman” as the traveler in search of a denouement for her destiny, the „goodman” as a hospitable man or participant to feast and the merciful „goodman”, loved by God, who had access to Heaven, but who does not renounce to several sins in order to accomplish God’s will. There are studied also few carols, who are addressed to the „goodman”, the Christian or the one close to become a Christian. The carols bring Christian message about the nativity of Jesus Christ. The expression „goodman” receives different significations, all reunited under the big idea of the accomplished, discovered or followed Good.

Keywords: symbolical representations, „goodman”, „goodwoman”, story for children, carols, Christian message.

Sintagma „om bun” o auzim frecvent în jurul nostru. Vom încerca să trasăm niște direcții de studiu în ceea ce privește prezența sa, utilizarea sa în unele genuri și specii specifice folclorului românesc, de exemplu în basme, colinde sau proverbe și zicători.

Vom urmări pe parcursul studiului nostru anumite obiective și anume:
1) identificarea unor genuri și specii folclorice care abordează conceptul de „om bun” într-o manieră particulară, de exemplu în basme, *omul bun* – este personaj central, are un *destin bun* și *idealuri de împlinit*, are *ajutoare fantastice* uneori (Sf. Luni, Sf. Miercuri, Sf. Vineri, Sf. Duminică, alte personaje: păsări etc.), este *generos*, *ajută* comunitatea sa sau altele întâlnite în cale, bunătața sa reiese din *narativitate*, din parcursul său în lume, din întâlnirile sale miraculoase; în colinde, *omul bun* este cel căruia îi este închinat colindul, cel care prin generozitatea sa, bunătața sa, moralitatea sa,

Însemne ale Călușului

Dr. Ionuț SEMUC

Cercetător științific III – Institutul de Etnografie și Folclor
„C. Brăiloiu” București, e-mail: ivsemuc@yahoo.com

Abstract: *The Marks of the Căluș*

Among the Romanian dances with ritual functions Căluș dance is the most important. One proof, the custom is or at least was spread all over the territories where there are Romanians. By dance, ritual gestures and acts, dance hollers the performers tell us about their victory over the wicked fairies. They reconstitute that imaginary fight of soldiers armed with clubs, connected as group by oath of allegiance towards Căluș or its substitutes, the Flag and the Beak of Căluș.

Keywords: Căluș custom, the Flag, the Beak.

Dintre dansurile românești cu funcții rituale, cel al Călușarilor este, fără îndoială, cel mai însemnat. Aceasta reiese și din faptul că obiceiul este, sau cel puțin a fost, răspândit în toate teritoriile locuite de români. În sud-estul Europei și, în general, în Europa, Călușarii au fost atestați, încă din Evul Mediu, și unanim recunoscuți ca emblemă și notă distinctivă a românilor. La mijlocul secolului al XIX-lea Ion Eliade Rădulescu nota: „Nu este popor, unde se vorbește limba românească, între care să nu fie cunoscut jocul Călușarilor ce se săvârșește în săptămâna dinaintea Rusaliilor”¹.

Pentru spațiul nord-dunărean, cu excepția Bucovinei, Dobrogei și nord-estului Munteniei, obiceiul este atestat în Oltenia, Teleorman, Vlașca, Ilfov, Mușcel, în regiunea centrală a Mureșului și pe valea Târnavelor. Treptat, aria sa de răspândire s-a restrâns. Astfel, la începutul secolului al XX-lea modelul ritual al Călușului se mai păstra încă în Câmpia Dunării (pe ambele maluri), în Transilvania², Banat și în sudul Moldovei³.

¹ I.H. Rădulescu, *Jocul călușarilor*, Curierul Român, vol. 15, nr. 41, 1843.

² În Transilvania, obiceiul în forma originală se păstrează în câteva localități până între cele două războaie mondiale: Socolul de Câmpie, Fărăgău, Băla, Sabăd – Câmpia Transilvaniei, precum și pe Valea Ghurghiului: Casva, Ibănești, Hodac; E. Petruțiu, *O ceată de călușeri din Câmpia Transilvaniei*, „Anuarul Muzeului Etnografic al

***Feciorii satului de pe Valea Superioară a Barcăului.
De la receptarea istorică a obiceiului
la modalitățile de constituire a cetei****

Dr. Ruxandra-Cristina SILAGHI (SCRIDON)

Profesor de limba română în Marca, județul Sălaj,
e-mail: ruximarca@yahoo.com

Abstract: Lads' bands of Sălaj have been allocated few specialized studies. The entire ethnographic area of the Barcău Upper Valley uses a minimalist terminology – *lads of the village*. The bands get shape in the before Christmas. The most common admission criteria in the group are the aspirant's age, the community status of the young men, the level of sociability, their physical-vocal qualities or the area where they come from. The number of members varies, ranging from 6- 10 and up to 20- 60 young unmarried men; the average fellowship (10-15 / 20 lads) remains the most prevalent. The number of lads' bands is dictated by the surface of the village, or, sometimes, by the historical period in which it exists. *Lads of the village* have rather simpler organisation arrangements, so the function can be assumed, locally, by two- three or four single men. The leader/ leaders have to meet a series of socio-moral qualities, imposing themselves as model/ models for others. The lexical variety of titles is limited. Sometimes there are lax forms of hierarchy, the same rank accepting, locally, new attributions.

Key words: studies, lads of the village, number, tasks, terminology.

1. Scurt istoric al cercetărilor

Cercetările etno-folclorice referitoare la județul Sălaj par mai degrabă a sta sub semnul pauperității decât al bogăției, fapt cu atât mai intrigant cu cât de aici s-au ridicat mari personalități ale culturii românești.

Dacă pentru arealele folclorice consacrate există posibilitatea de a iniția cercetări comparativiste (raportare temporală), pentru lucrarea de față lipsa

* Ruxandra-Cristina Silaghi (Scridon), coordonatori științifici în cotutelă prof. univ.dr. Ion Simuț, prof. univ. dr. Ion Cuceu, *Repertoriul de colinde ale ceteilor de feciori din zona Văii Superioare a Barcăului* (Teză de doctorat), p. 88-102.

Plugul în județul Galați. Context și performare

Dr. Iuliana BĂNCESCU

Institutul Național al Patrimoniului București,
e-mail: iulianaba@hotmail.com

Zusammenfassung: *Zum „Brauch des Pfluges“ im Kreis Galați – Kontext und Durchführung*

Der in der Neujaarszeit bei den Galatzer Gemeinschaften vorherrschende Brauch ist *Plugul cel Mare (Der Große Pflug)*, mit der Variante des *Plugușor (Pflüglein)*, die von Kindern vorgetragen wird. Ob traditionell oder modern, althergebracht oder ad hoc geschaffen, vom Ochsen- oder vom Pferdeflug begleitet - die *Pflüge* wahren als Überbringer von Neujahrswünschen fort und sind der Stolz der Galatzer Winterbräuche.

Schlagwörter: Neujaarszeit, Galatzer Winterbräuche, Plug, Plugușor.

Obiceiul prin excelență prezent în comunitățile din Galați în perioada Anului Nou este *Plugul cel Mare*, cu varianta *Plugușorului*, rostit de copii. Tradiționale sau moderne, moștenite de la bătrâni sau create ad-hoc, însoțite de plugul cu boi sau cu cai, *Plugurile* se păstrează încă în calitatea lor de metodă de urare a gazdelor și sunt mândria obiceiurilor de iarnă gălățene.

Am constatat că cel mai performant este cunoscutul text cu Bădica Traian, din care se rostesc, în curtea gazdei, doar câteva strofe, după care se rostesc tradiționalele texte considerate drept glume moștenite de la strămoși, care fac parte, cu mici variații, din patrimoniul mai multor localități:

*Noi nu sântem di ici-colea,/ Noi suntem de la Cuca,/ Unde-i mămăliga cât nuca/ Și-o păzesc doisprezece cu măciuca./ Și-a venit un biet gândac/ Și i-a dat cu măciuca-n cap./ Și suntem de la Galați,/ Unde plouă cu cârnați/ Și ninge cu slănină/ Și burează cu făină*¹.

De asemenea, mai ales în ultima vreme, există obiceiul ca plugarii să creeze ei înșiși texte pentru Plug, adaptate vremurilor pe care le trăim și inspirate fie din politică, fie din viața oamenilor, din întâmplările care au avut

¹ Informator Buțurcă Mihaela, 40 ani, bibliotecară, Măstăcani, născută în satul Chiraftei

De la arhivele de folclor la corpusurile de texte

Dr. Maria GROSU

Asistent univ. – Universitatea de Medicină și Farmacie
„Iuliu Hațieganu” Cluj-Napoca, e-mail: maria.grosu@umfcluj.ro

Abstract: *From Folklore Archives to Text Corpora*

The present study brings forward text corpora created by extracting documents from the Folklore Archives of the Romanian Academy. The vast amount of documents, as well as the intellectual effort required to accomplish the printed databases illustrate a distinct scientific project. On the one hand, these text corpora continue the archiving project as it has been defined during the inter-war period, while on the other hand they offer new perspectives on the archived documents and on the whole archiving project. Through this study, we propose a classification of the text corpora published so far. We identified three steps in the completion of text corpora and we showed that each of them responds to certain scientific targets that are defining to the history of the subject, at different moments of its history. At the same time, we illustrated new possibilities to valorize the documents that are archived and comprised in the folklore text corpora.

Key words: Folklore archives, text corpora, institutional projects, research paradigm.

Introducere

Prin acest studiu aducem în prim-plan corpusurile de texte realizate prin excerptarea documentelor manuscrise din Arhiva de Folclor a Academiei Române. Realizarea acestor corpusuri de texte este un demers științific care se desfășoară pe parcursul mai multor decenii și care implică mai multe generații de cercetători. Avem față în față două proiecte intelectuale: proiectul arhivelor de folclor și proiectul realizării corpusurilor de texte. La prima vedere, corpusurile de texte oferă o copie a arhivelor de folclor, scot la lumină documente arhivate. Însă, o privire mai atentă poate ilustra faptul că realizarea corpusurilor de texte este în sine un proiect intelectual și științific, cu mize și cu retorici specifice.

Arhivele de folclor au fost, în întreaga Europă, instrumente intelectuale de construire a identităților naționale. Proiectul arhivelor de folclor din

O „carte poporană” din secolul al XVII-lea: Istoria Sfinților Varlaam și Ioasaf de la India

Dr. Constantin ITTU

Profesor asociat – Universitatea „Lucian Blaga”
Sibiu, e-mail: constantinittu@yahoo.co.uk

Abstract: The purpose of this paper is to understand the message of a seventeenth century Romanian book, „Barlaam and Josaphat”, that has been written in India. This literary production is an excellent instrument for a spiritual journey from India to Europe, via the Persian Manichaeism and the Arab Islamic framework. A journey through which the Buddha's teaching reach the Christian world, the link between Buddhism and Christianity being the moral-ascetic landmarks.

Keywords: Barlaam and Josaphat, the seventeenth century Europe, Romanian book, Buddhist India, Persian Manichaeism, Christian Europe.

Umberto Eco afirmase, la un moment dat, că infinitatea interpretărilor unei opere depinde de *intentio auctoris* (intenția autorului), de *intentio operis* (mesajul operei), precum și de *intentio lectoris* (receptarea cititorului). În plus, precizase semioticianul, estetica recuperării își asumă principiul hermeneutic conform căruia opera se îmbogățește de-a lungul veacurilor cu interpretările ce i se dau¹. Având ca reper considerațiile de mai sus, ne-am ales ca subiect al excursului nostru *cartea poporană* (Hasdeu), *Istoria Sfinților Varlaam și Ioasaf de la India*, carte ce este o adaptare creștină a legendei lui Buddha, ea fiind pentru prima dată tradusă în română, după o versiune slavonă, de Udriște Năsturel (cca 1596 – după 1659) la 1648. Varianta acestui mare logofăt din vremea lui Matei Basarab, în același timp, cumnat al domnitorului², s-a numit

¹ Umberto Eco, *Limitele Interpretării*, Constanța, 1996, p. 26 și 28.

² Postelnicul Radu Năsturel a avut trei descendenți: Elena Năsturel, care va deveni soția voievodului Matei Basarab, Cazan Năsturel și Udriște Năsturel. Despre Elena (Elina, 1598–1653), fiica postelnicului Radu Năsturel și a Despinei, se știe că a primit o educație aleasă, ca și fratele său Udriște Năsturel, putând citi și scrie atât în slavonă, cât și în greacă, ea fiind, de asemenea, pasionată de artă, istorie și literatură. S-a căsătorit cu aga Matei din Brâncoveni, din neamul puternicilor boieri Craiovești, ajuns domnul

**„Studii și comunicări de etnologie” la patru decenii
de la apariția primului număr**

Dr. Ilie MOISE

CS I – Institutul de Cercetări Socio-Umane Sibiu,
e-mail: etnologieicsusibiu@yahoo.com

Dr. Andreea BUZAȘ

CS III – Institutul de Cercetări Socio-Umane Sibiu,
e-mail: buzasandeea@yahoo.com

Résumé : L'oeuvre tente à refaire le trajet plein de méandre parcouru par le périodique *Études et Communications d'Ethnologie* le long de quatre décennies depuis l'apparition de son premier numéro. Si pendant les années 1978-1990 il fut le premier bulletin scientifique de l'« Association des Folkloristes et des ethnographes du département de Sibiu », à partir de 1990 il devint publication périodique de l'Académie Roumaine éditée par l'Institut de Recherches Sociales et Humaines de Sibiu. Seulement six ans passèrent et les Éditions de l'Académie annoncèrent la direction de la revue qu'à partir de 1998 ils se trouvent dans l'impossibilité de continuer d'assurer les ressources financières nécessaires pour l'imprimer. Comprenant la situation financière précaire des Éditions de l'Académie, la direction du « Centre Départemental de la Création Populaire » de Sibiu (les directeurs Traian Rapiță et Silvia Macrea) a pris en son charge de couvrir intégralement les frais d'imprimerie pour l'annuaire sibien. C'est seulement de cette manière que la rythmicité des apparitions du seul annuaire d'ethnologie de Roumanie fut assurée.

Mots-clés : annuaire, Ethnologie, Académie Roumaine, anniversaire.

Începuturile anuarului „Studii și comunicări de etnologie” își au sorgintea în preocupările folcloriștilor și etnografilor din Sibiu de a se organiza într-o asociație profesională care să le permită să-și facă auzită vocea și, îndeosebi, punctele de vedere privind statutul și soarta culturii și civilizației tradiționale, într-o lume secularizată pornită pe calea fără întoarcere a industrializării și cooperativizării.

Forme și formule de solidaritate ale generației Facebook: protestul stradal, o șezătoare urbană?

Dr. Camelia BURGHELE

CS I – Muzeul Județean Zalău,
e-mail: cameliaburghele@gmail.com

Abstract: *Solidarity of the Facebook generation: street protest - an urban evening sitting?*

The month of February 2017 has offered an anthropological study to the Romanian ethnologist: decree no. 13 emitted by the Grindeanu Government on the 13th of January generated a record of street protests in Bucharest but also in the large and medium sized cities throughout the country (in some evenings even in the smaller cities).

From an ethnological perspective, contemporary street protest as a formula for unity makes one think about the old village evening sitting, with its inner statuses, actions, activities, rituals, roleplays, and adjacent folklore. The next material represents a succinct parallel between the two types of rural and urban solidarity: the village evening sitting the urban evening sitting - in fact, the street protest of the youth.

Key words: anthropology, ritual, contemporary street protest, rural and urban solidarity, evening sitting (șezătoare).

Luna februarie 2017 a oferit etnologului român o nouă secvență socială / culturală pretabilă la o analiză din perspectiva antropologiei culturale. Ordonanța nr. 13 (numărul 13 – numărul cu cea mai joasă vibrație karmică, în numerologie; cu unu mai mult decât numărul „întreg” 12, deci generator de imperfecțiune, în simbolistică; cartea desemnând „Moartea”, în tarot) emisă de Guvernul Grindeanu în 31 ianuarie (inversul lui 13, tot cu suma cifrelor 4, adică o combinație între „individ” (1) și „datorie” (3), deci poate desemna o acțiune întreprinsă strict în interes personal, pentru a cita teoriile de bază ale numerologiei) a generat un număr record de proteste stradale, în București dar și în orașele mari și medii ale țării (în unele seri chiar și în orașele mici); inițial, intențiile protestatarilor s-au centrat pe abrogarea acestui act normativ, cu un termen temporal precis: zece zile succesive de manifestații, știut fiind că respectivul act ar fi generat efecte la 10 zile după emitere, conform cadrului

În căutarea identității culturale minoritare - turism și sustenabilitate în Delta Dunării -

Drd. Alexandra DINCĂ

Școala Națională de Studii Politice și Administrative
București, e-mail: alexandradincaphoto@gmail.com

Abstract: After centuries of living in semi-isolated conditions, some of the small villages of the Danube Delta became important tourist attractions, as the Communist regime fell and Romania became a part of the European Union. The interest in the Danube Delta Biosphere Reserve grew bigger and this led to an important shift in the lifestyle of the inhabitants. New local and European policies encouraged tourism instead of fishing and reed exploitation. But, as expectations change, so does the infrastructure and the cultural landscape of the delta.

This paper explores some of these changes, in terms of visual anthropology and self representation, from the perspective of the interdependence relationship between tourists and locals, a relationship that forces both parties to renegotiate their status and power.

Keywords: minority, cultural identity, noble wildlife, biosphere, habitation, sustainable tourism, Danube Delta, anthropology

Mitul sălbaticului nobil reinterpretat – pescarul lipovean

Conceptul de „noble savage” a fost folosit și interpretat în foarte multe moduri de la Rousseau și până în prezent iar, la o primă trecere în revistă a experienței mele de teren, nu am simțit că așa avea un motiv să îl includ în teza de doctorat. Până când am început să ascult interviurile cu turiștii făcute pe faleză din Tulcea în așteptarea navelor de pasageri de Sulina și Sfântu Gheorghe.

I-am întrebat pe oameni cum îi văd pe localnicii din Delta Dunării și cum cred ei că ar trebui să arate relația lor cu modernitatea, cu tehnologia și cu turiștii. Am extras o serie de răspunsuri care mi s-au părut relevante:

„- Localnicii din deltă trăiesc în armonie cu natura, adică se folosesc de resursele de acolo, mai gătesc și mai primesc turiști la cort, mai întind o masă, mai prăjesc un pește. Se descurcă, ca tot românul. Nu o duc rău.

- Și în zonele unde nu prea ajung turiștii?

Întrebuințarea și motivul simbolic al țesăturilor în ceremonialul funerar din Oltenia*

Dr. Loredana-Maria ILIN-GROZOIU

CS III – ICSU „C. S. Nicolăescu-Plopșor”,
Craiova, e-mail: lorelay2007@yahoo.com

Abstract: Our study, based on direct field researches, brings to light some extra information on the very fascinating problems related to the ritual fabrics that are used in the funerary ceremony from Oltenia. Among the rites of passing, the ones related to the funeral have a conservative character and have kept, up until nowadays, in their structure, archaic manifestations and mentalities, ritual ideas and gestures. Accepted as a natural law, death is considered to be a long and mysterious journey towards another world, whose success depends, mainly, on the fulfilment of certain funerary practices that assure the secure leaving of This World, and the aggregation in that of the ancestors. Along other ritual elements and objects, fabrics have been perceived, in the collective memory, as components of great help, bearing special symbolism, and, on the other side, on addressing the relation between the living and the passed away, there was sought the aspect of communion, of cherishing and reencountering.

Keywords: funerary ceremony, Oltenia, fabrics, symbolism.

Ceremonialul funerar din Oltenia s-a conservat până astăzi în evidente forme tradiționale, exprimate de varietatea credințelor și practicilor funerare, a gesturilor rituale și a creațiilor populare cu valoare de rit verbal, care se raportează, firește, la o realitate transcendentă.

Frica de moarte este atenuată prin credința în continuitatea existenței sufletului în Lumea de Dincolo sau, după cum afirma Lucian Boia, Viața de

*Articolul face parte din proiectul de cercetare *Cultură populară și valori spirituale în Oltenia. Permanență și schimbare în practica obiceiurilor calendaristice și cele legate de existența umană*, inclus în programul de cercetare al Institutului de Cercetări Socio-Umane „C. S. Nicolăescu-Plopșor”, Craiova: „Dezvoltarea economico-socială, politică și culturală a Olteniei istorice, condiția integrării în comunitatea euroregiunilor”.

Geosferele în credințele și imaginarul popular. Interdisciplinaritate și universalitate

Dr. Dorina ONICA

Cercetător științific, Muzeul Național de Etnografie și
Istorie Naturală, Chișinău, e-mail: dorinaonica@yahoo.com

Summary: *The Geospheres in the beliefs and folk imaginary.
Interdisciplinarity and universality*

The geospheres represent the shells of the Earth, whose existence and activity is ensured by the continuous exchange of energy, information, functionality between spheres. Along the history, the community has interpreted the terrestrial and extraterrestrial structures in concordance with their spiritual, psychological and gnosiological level. The human communities have enriched the world ethnographic heritage with different conceptions and explanations regarding the activity, genesis, rhythmicity and the image of some phenomena or components of the geospheres. Therefore, along with the theories and explanations advanced by scientific disciplines, the popular explanations and knowledges have emerged, confirmed its usefulness and even the veracity. A true folklore, mythical legends, compendiums of observations on the nature have been created, unwritten sometimes, but passed down from generation to generation. This fact confirms their usefulness and continuity until relatively recent times.

Keywords: geosphere, science, popular knowledge, beliefs, mythology, folklore.

Preliminarii

Geosferele sunt subunități majore în structura Pământului, distincte sub raportul alcătuirii proprietăților, proceselor, evoluției, au un aspect de înveliș relativ rotund și sunt separate prin suprafețe de discontinuitate¹. Terra cu geosferele sale, inclusiv întrepătrunderea lor funcțională și schimbul permanent de informație și energie, asigură viața, armonia și continuitatea mediului

¹ Mihai Ielenicz, George Erdeli ș.a., *Dicționar de geografie fizică*, București, Corint, 1999, p. 183.

*Empatia, un ingredient de bază al întreprinderii etno/antropo/logice**

Sebastian ȘTEFĂNUCĂ

Prof. – Liceul „Constantin Cantacuzino” Băicoi,
jud. Prahova, e-mail: seb_filozof@yahoo.com

Abstract. *The empathy, an essential ingredient of ethno/anthropological enterprise*

My beginnings in social and cultural anthropology were more than fifteen years ago, attending a course taught by Gheorghiu Geană at Faculty of Philosophy, University of Bucharest. I noticed that the lecturer was talking many times about an “empathy lesson”. Indeed, it is a high probability that the anthropologist to establish an empathetic relation with those researched, at least as an answer to their empathy regarding his needs in the period he is in the field. For the British school of social anthropology the empathy is a key trait to an anthropologist. But this does not always happen. Sometimes the consequences for those researched are dreadful. The emergence of the empathetic act might take place *post-factum*, and an episode from my own fieldwork has this feature. The empathetic act is undoubtedly a source of knowledge. It is impossible for a genuine science of man, taken in his plenitude, to ignore this source. Epistemologically, the empathy takes the form of *understanding*.

Keywords: empathy, fieldwork, need, scientific act, understanding.

M-am inițiat în antropologia socio-culturală și etnologie acum cincisprezece ani, printr-un curs intitulat „Antropologie culturală”, ținut de profesorul Gheorghiu Geană la Facultatea de Filosofie a Universității București. De-a lungul acestui curs, am remarcat că profesorul G. Geană pomenea în mod repetat de o așa-zisă „lecție a empatiei” pe care antropologul, vrând-nevrând, urmează să și-o însușească. Poate acest lucru a fost decisiv în

* Textul de față reprezintă varianta extinsă a comunicării cu același nume susținută la simpozionul „Dragostea – opinii, reflecții, ipostaze”, ediția a II-a, simpozion organizat de Centrul Județean de Cultură Prahova, în data de 24 februarie 2017. Mulțumesc organizatorilor pentru invitație.

***Germanii din județul Tulcea: coordonate
istorico-demografice și etnografice***

Drd. Alexandru CHISELEV

Muzeograf la Muzeul de Etnografie și Artă Populară Tulcea,
doctorand la Școala doctorală a Facultății de Litere din cadrul Universității
București (specializarea Studii culturale); e-mail: chiselevalexandru@yahoo.com

Abstract: *Germans from Tulcea County: historical-demographic and ethnographic coordinates*

This study presents some data related to the historical-demographic evolution and ethnography of the Dobrujan Germans (*Dobrudschadeutsche*), especially of those established in Tulcea County, between 1840-1850. The settlement of the Germans in Dobruja was preceded by a period of colonization from the country of origin, divided and impoverished, to the territories incorporated by the Russian Empire (Southern Ukraine, Crimea, Poland, Finland, Bessarabia, Caucasus), under the direct involvement of Catherine the Great and Tsar Alexander I. The arrival of the Germans from the Tsarist Empire in Dobruja took place in four phases (1840-1850, 1873-1883, 1890-1891, after 1891). The colonial settlements respected a certain pattern of organization (ordination, linear character), determined by the constructive habits inherited from the Germanic space and the regulations imposed by colonization in the Russian space. The complex confessional composition of the German population (e.g. Catholic, Evangelical, Methodist, Baptist) and its permanent migration, marked by the synthesis of local elements, determined variations in the manifestation of rites of passage or other aspects of the cultural heritage.

Keywords: Dobrujan Germans, historical-demographic evolution, German household, German folk costume, rites of passage

Stabilirea germanilor în Dobrogea este prefațată de o perioadă în cadrul căreia se produce un proces de colonizare din țara de origine, fragmentată și pauperizată, spre teritoriile încorporate de Imperiul Rus (Ucraina sudică, Crimeea, Polonia, Finlanda, Basarabia, Caucaz etc.). În timpul Ecaterinei a II-a (1762-1796) și a lui Alexandru I (1801-1825) s-a dus o politică de colonizare a acestor teritorii depopulate, prin acțiunile comisarilor trimiși în spațiul sud-

Das Erbe der Vorfahren bewahren
Zum Vorhaben: „Fortsetzung der Arbeit von
dr. Albert Amlacher von 1912“

Marlies Barbara LENZ

Lector – Universitatea din Rostock,
e-mail: lenz@duesseldorf-event.de

Rezumat: *Pledoarie pentru păstrarea patrimoniului tradițional din Romos*

Un mic grup de cercetători, coordonați de Marlies Barbara Lenz, vor să salveze patrimoniul străbunilor din Romos (Orăștie) și să conserve elemente de cultură săsească – parte importantă a patrimoniului cultural european. Cercetările au pornit de la prima monografie a Romosului, datorată preotului dr. A. Amlacher – *Rumes. Aus Vergangenheit und Gegenwart einer siebenbürgisch-sächsischen Dorfgemeinde*, apărută la Sibiu (Hermannstadt), în 1912. Au fost realizate diferite interviuri cu sași care mai trăiesc la Romos sau care au plecat în Germania și se întorc pentru a petrece vara aici. Au făcut și interviuri cu români, deoarece sunt interesați de modul de conviețuire al celor două comunități. Prima etapă a cercetării s-a desfășurat în perioada 1-8 august 2017. Cercetătorii au realizat destul de repede că o să fie nevoie de mai multe interviuri pentru verificarea rezultatelor deja obținute. Au hotărât să continue interviurile și în Germania, chiar dacă sașii din Romos locuiesc la mari distanțe unii de alții. În decursul interviurilor oamenii au oferit informații prețioase și își mai aminteau multe amănunte despre viața rurală, diferitele evenimente importante în cursul unui an calendaristic în lumea de altădată a Romosului. Până la al doilea război mondial sașii din Romos erau țărani cu pământ propriu și duceau o viață autarhică, foarte puține produse trebuind să fie cumpărate din prăvălia satului sau de la Orăștie. Cercetătorii antrenați în această investigație științifică sunt convingeți că „au început un drum care va fi obositor, lung, dar și frumos”.

Cuvinte cheie: Orăștie, sași, interviu, monografie, identitate, etnicitate.

1. Einführung: Geschichtliche Daten

Rumes ist ein Dorf in Siebenbürgen¹, welches vor rund 40 Jahren – als alle noch an Ort und Stelle waren – rund 270 siebenbürgisch-sächsische Seelen

¹ Gehört zu den Dörfern des Unterwalds.

***Poezie populară românească într-un manuscris din
Biblioteca Muzeului Național Brukenthal: culeasă de
Anna Schuller-Schullerus (partea a II-a)***

Dr. Gudrun-Liane ITTU

Cercetător – Biblioteca Universității „Lucian Blaga”
Sibiu, e-mail: gudrunittu@yahoo.de

Zusammenfassung: *Rumänische Volksdichtung in einer Handschrift, die in der Brukenthalbibliothek verwahrt wird: gesammelt von Anna Schuller-Schullerus*

In Band XXXI der Zeitschrift *Studii și Comunicări de Etnologie*, S. 241–250 habe ich einen Teil der Handschrift MS 233, die in der Brukenthalbibliothek verwahrt wird, veröffentlicht. Diese stammt aus dem Nachlass des Linguisten, Volkskundlers und Theologen Adolf Schullerus (1864–1928), dem ich bereits 2002 in Nr. XVI dieser Zeitschrift einen Beitrag gewidmet habe. Die besagte Handschrift beinhaltet rumänische Volksdichtung, die Adolfs Schwester, Anna Schuller (1869–1951), die nach der Verheiratung Schuller-Schullerus hieß, gesammelt hat. Anna, eine der ersten sächsischen Lehrerinnen, war auch Erzählerin, Schriftstellerin und Dramaturgin. Das in der Handschrift MS 233 enthaltene Material ist auch deshalb wertvoll, weil es eine weniger bekannte Beschäftigung Annas offenbart, nämlich das Sammeln und Übersetzen rumänischer Volkslieder.

Die Sammlerin hat die rumänischen Texte phonetisch, mit mehr oder weniger deutscher Schreibweise, aufgezeichnet. Desgleichen folgt auf einen Vers in rumänischer Sprache dessen Übersetzung ins Deutsche.

Der Übersichtlichkeit wegen habe ich die Texte getrennt, nämlich dem vollständigen rumänischen Text, den ich der heutigen Schreibweise angepasst habe, die Übersetzung ins Deutsche nachgestellt.

Schlagwörter: Handschrift, Familie Schullerus, Anna Schuller-Schullerus, rumänische Volksdichtung, Übersetzung, deutsch.

În tomul XXXI/2017 al revistei „Studii și comunicări de etnologie”, paginile 241-250 am publicat o parte a manuscrisului cu numărul MS 233, păstrat în colecția de manuscrise a Bibliotecii Muzeului Național Brukenthal, manuscris ce provine din lăsamântul lingvistului, folcloristului și teologului

Vom Geben und Nehmen

Irma WALTER

Michelsberg, e-mail: irmawalter56@gmail.com

Rezumat: *A dăruii și a primi*

Stabilit într-o țară străină, cu obiceiuri și tradiții specifice, orice locuitor de pe alte meleaguri e dornic să le înțeleagă și să învețe lucruri noi. Exact acest aspect a motivat-o pe Irma Walter să reflecte asupra conceptelor „a dăruii și a primi”, să împărtășească din experiența sa de acomodare într-un mediu diferit de cel natal, care continuă să îi ofere noi și noi provocări.

Cuvinte-cheie: viața multiculturală, viața socială, obiceiuri.

Abstract: *Of Giving and Receiving*

Coming from a foreign country, one is faced with some perspectives on the customs and traditions of the people here, of which a newcomer is very eager to learn and understand. Exactly this situation had motivated Irma Walter to meditate on „Vom Geben und Nehmen“ (Of Giving and Receiving) to put down some new observations until there comes a time when she has learned more, understood more.

Keywords: *multicultural life, social life, customs.*

Vorgestern ging ich durch das einstige Sachsendorf (Michelsberg)¹, und es ereilte mich eine sächsische Frau, die mich kennenlernen wollte. Sie sah durchaus deutsch aus, die deutsche Sprache ging ihr leicht von der Zunge. Die gute Frau verwickelte mich in ein Gespräch, und was zu Herzen ging, ihr

¹ Rumänisch: Cisnădioara, Kreis Hermannstadt/Sibiu; erste urkundliche Erwähnung: „mons sancti Michaelis“ (1223, Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen. Bd.1 [1191–1342] bearb. von Franz Zimmermann u. Carl Werner, S. 27). Das Dorf war bis ins 20. Jahrhundert überwiegend von Sachsen bewohnt und hatte an die 1200 Einwohner. Vgl. dazu: Suciu, Coriolan, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania* (Historisches Wörterbuch der Ortschaften Transsilvaniens). Bd. 1, București, 1967, S. 151 (siehe Cisnădioara). Heute sind laut Kurator noch knapp über 100 Sachsen als Kirchenmitglieder eingetragen, was im Vergleich zu andern sächsischen Gemeinden relativ zahlreich erscheint. Die rumänische Bevölkerung hat sich zunehmend nach der Wende im Dorf niedergelassen.

Ilie Moise la 70 de ani

În 13 februarie 2018, colegul nostru – prof. univ. dr. Ilie Moise – a împlinit 70 de ani, dintre care 40 dedicați anuarului „Studii și comunicări de etnologie”, în calitate de redactor-șef, iar 30 în slujba cercetării academice instituționalizate, ca cercetător științific I al Institutului nostru. În anii '80, alături de colega sa de sector, Anca Goția, a realizat câteva proiecte de cercetare axate pe *folclorul copiilor și al tineretului*, majoritatea publicate în reviste de specialitate locale sau naționale. Din 1992 anuarul „Studii și comunicări de etnologie”, pe care l-a înființat în 1978 ca buletin științific al „Asociației folcloriștilor și etnografilor din județul Sibiu”, a devenit periodic al Academiei Române. Institutul a câștigat astfel o publicație periodică ajunsă anul acesta la tomul al XXXII-lea și care poartă semnăturile unor renumiți etnologi din țară și din străinătate. În 1993, a obținut titlul de doctor al Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, cu teza *Confrerii carpatice de tineret: ceata de feciori*, publicată în două ediții (1999 și 2012), lucrare pentru care a primit premiul „Ethnos”. A coordonat cercetări de teren în principalele zone etnografice ale țării: Valea Târnavelor (1993-1994), Mărginimea Sibiului (2000-2003), Pădurenii Hunedoarei (2006), Munții Apuseni (2007), Valea Hârtibaciului (2010), Țara Hațegului (2012), Zona Orăștie (2014), Valea Mureșului (2015), Valea Jiului, zona momârlanilor (2016), zona Sebeșului (2017-2018). Investigațiile de bibliotecă s-au concretizat în abordarea unor teme referitoare la cultura tradițională în „Tribuna”, „Transilvania”, „Telegraful român” și în arhive (*Astra între identitate și aliniere europeană* sau *Patrimoniul cultural imaterial: arhive naționale de folclor*). În acest context, se cuvine să amintim și colaborarea la *Dicționarul general al literaturii române*, lucrare de anvergură patronată de Academia Română, în care a reușit să introducă fișele câtorva personalități ale culturii sibiene, precum Ilie Dăianu, Dumitru Dobrotă sau Gh. Pavelescu.

Personalitate complexă, etnolog cu un stil ușor recognoscibil, Ilie Moise a pus suflet și pasiune în tot ceea ce a făcut, conturându-și un profil unic, unitar prin perseverență și tenacitate, divers prin natura preocupărilor: didactice, de cercetare, jurnalistice, editoriale și muzeologice.

Profesorul Ilie Moise a predat la Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu (Facultățile de Litere, de Istorie, de Științe) și la Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia (Facultatea de istorie și litere) principalele discipline etnologice existente în curricula universitară în perioada 1991-2013: *Folclor românesc, Introducere în etnologie, Bazele etnografiei, Antropologie culturală, Etno-arheologie, Sincretismul formelor în cultura tradițională, Mituri și mitologie românească, Arta populară românească și a minorităților, Proiecții etnografice în comerț și turism.*

În perioada 2011-2017 a predat la Școala populară de arte și meserii „Ilie Micu” din Sibiu cursul *Inițiere în cultura tradițională* (anul I – *Folclor românesc*; anul II – *Portul tradițional*; anul III – *Sincretismul formelor în cultura tradițională*).

A redactat și publicat cursurile: *Portul popular din județul Sibiu* (împreună cu H. Klusch – 1980), *Folclor românesc* (2001), *Proiecții etnografice în comerț și turism* (2002).

A participat ca membru în zeci de comisii de doctorat din centre universitare precum: Sibiu, București, Cluj-Napoca, Oradea și Timișoara.

Cercetătorul Ilie Moise a publicat peste 20 de volume care vizează aspecte dintre cele mai inedite ale culturii și civilizației tradiționale românești: *Creatori populari sibieni*, Comitetul Județean de Cultură Sibiu, 1975, 70 p.; *Butea junilor - obicei de iarnă din sudul Transilvaniei*, prefață Gh. Pavelescu, Sibiu, Editura Revistei „Transilvania”, 1977, 140 p.; *Eternități sibiene - repere pentru o istorie a culturii tradiționale*, Sibiu, Editura Imago, 1998, 184 p.; *Confrerii carpatice de tineret: ceata de feciori*, Sibiu, Imago, 1999, 224 p.; *Folcloristica sibiiană*, Sibiu, Editura Imago, 1999, 176 p.; *Folclor românesc*, Sibiu, Editura „Alma Mater”, 2001, 130 p.; *Proiecții etnografice în comerț și turism*, Sibiu, „Alma Mater”, 2002, 116 p.; *Sibiu: repere etnologice*, Sibiu, Editura Honterus, 2004, 124 p.; *Quo vadis, cultura populară?*, Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga”, 2005, 160 p.; *Sub semnul ceremonialului*, Cluj-Napoca, Editura Aronda, 2007, 148 p.; *Efigii sentimentale*, vol. I, Sibiu, Editura Imago, 2008, 192 p.; *Itinerarii clujene*, Cluj-Napoca, Editura Hiperboreea, 2008, 156 p.; *Oamenii și locurile Albei*, Blaj, Editura „Buna Vestire”, 2009, 270 p.; *Seducția Muzeului*, Sibiu, Editura „Astra Museum”, 2009, 158 p.; *O lume în imagini. Cutul și oamenii săi*, Alba Iulia, Editura Altip, 2011, 104 p.; *Crochiuri antropologice: dascăli de arte tradiționale*, vol. I, Sibiu, Editura „Astra Museum”, 2013, 150 p.; *Povestea caselor – Casa Cut*, Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti” București, Craiova, Editura Universitaria, 2013, 96 p.; *Cartea Cutului. Monografia unui sat transilvan*, Alba Iulia, Editura Altip, 2014, 232 p.; *Crochiuri antropologice*, vol. II, Sibiu, Editura „Astra Museum”,

2014, 150 p.; *Mircea Lac, dascăl de tradiții*, Sibiu, Editura „Astra Museum”, 2015, 100 p.; *Secvențe hunedorene*, Alba Iulia, Editura Altip, 2015, 96 p.; *Efigii sentimentale*, vol. II, Sibiu, Editura Honterus, 2018, 228 p.

Cercetările de teren au vizat îndeosebi Transilvania, Banatul și Oltenia, dar și principalele arhive de folclor din București, Cluj-Napoca și Iași. Cunoaște, îndeaproape, colecțiile importante de etnografie din întreaga țară și, în mod deosebit, pe cele existente în muzeele în aer liber din România.

Jurnalistul *Ilie Moise* a debutat în 16 iunie 1966, în *Drumul socialismului* (Deva); colaborează la „Miorița” (Deva); „Unirea”, „Rânduiala” (Alba Iulia); „Buletinul informativ al Centrului Național pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale” (București); „Tribuna”, „Rondul”, „Transilvania” (Sibiu) etc. De remarcat colaborarea susținută și neîntreruptă, vreme de 45 de ani, la „Tribuna” din Sibiu. Merită menționate, de asemenea, intervențiile la radio și TV, precum și participarea, în calitate de membru sau președinte, în diferite jurii județene și naționale ale unor concursuri cu specific folcloric.

Editorul *Ilie Moise* a fost, vreme de 8 ani, responsabil cu tipăriturile Comitetului Județean de Cultură Sibiu, inclusiv ale Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale.

A contribuit, în calitate de redactor-șef, la apariția a 32 de tomuri ale periodicului „Studii și comunicări de etnologie”.

A prefațat și îngrijit zeci de volume cu profil etnologic. Dintre acestea amintim: *Pe unde umblă doru’ – folclor literar din satul Cut*, în *Dorurile, flori adânci*, Alba Iulia, Centrul de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă a județului Alba, 1977, p. 290-350.; Simion Florea Marian, *Legende despre flori, insecte și păsări*, ediție alcătuită, îngrijită și prefațată de *Ilie Moise*, Sibiu, Transpress, 1996, 184 p.; Septimiu Albini, *Scrieri*, texte stabilite, studiu introductiv, note și bibliografie de *Ilie Moise*, Sibiu, Editura Imago, 1998, 236 p.; Ilie Dăianu, *Scrieri*, ediție îngrijită, prefață, note și bibliografie de *Ilie Moise*, Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2010, 258 p.; Ioan Dicu, *Jurnal de front – 1939-1943*, ediție îngrijită de *Ilie Moise* și *Andreea Buzaș*, Alba Iulia, Editura Altip, 2010, 92 p.; *Din etnologia germanilor din România*, antologie realizată de *Andreea Buzaș* și *Ilie Moise*, Sibiu, Editura Honterus, 2017, 500 p.; *Folclor din Valea Sebeșului*, texte stabilite, studiu introductiv, note și bibliografie de *Ilie Moise*, București, Editura Etnologică, 2018, 150 p.

Colecționarul *Ilie Moise* deține peste 2000 de obiecte specifice lumii tradiționale din România secolelor XVIII-XXI: ceramică, țesături, cusături, port popular, artă plastică etc.

A donat casa pe care a avut-o la Cut (satul natal din județul Alba) Muzeului Național al Satului „Dimitrie Gusti” din București, cu întreg inventarul apicol, mobila și decorul interioarelor.

Actualmente, casa din Sibiu, șura de la Cut și biroul de la Institutul de Cercetări Socio-Umane sunt adevărate *expoziții permanente de artă populară*. Mare parte dintre obiectele colecționate de Ilie Moise au putut fi admirate într-o expoziție sugestivă, organizată de Muzeul „Astra” în 2014, și prezentate de Andreea Buzaș și Olga Popa în volumul *Ilie Moise – crochiu de colecție* (Sibiu, Editura „Astra Museum”, 2016).

Pe scurt, dacă ar fi să ne gândim doar la demersurile științifice întreprinse de cercetătorul Ilie Moise în cei 30 de ani de activitate în cadrul sectorului de etnologie al Institutului sibian, acestea s-au concretizat în zeci de cărți publicate în edituri de prestigiu, în organizarea unei *archive de folclor* pe baza căreia a inițiat seria *Documente inedite*, în apariția neîntreruptă a unei *reviste* de specialitate, precum și în proiecte de cercetare vizând realizarea unor sinteze privind cultura tradițională din sudul Transilvaniei. Dincolo de calitățile intelectuale remarcabile, Ilie Moise este un dascăl exigent, dispus în orice moment să-i sprijine pe cei mai tineri, adept al muncii în echipă, dar și un coleg așa cum oricine și-ar dori să aibă pentru ca locul de muncă să fie mai plăcut și mai însuflețit.

La mulți ani, domnule profesor Ilie Moise, cu sănătate și împliniri pe toate planurile!

Dr. Andreea BUZAȘ

***Din etnologia germanilor din România/
Aud der Ethnologie der Deutschen in Rumänien,***

antologie realizată de Andreea Buzaș și Ilie Moise,
Sibiu, Editura Honterus, 2018, 554 p.

Cu prilejul împlinirii a 80 de ani de către cunoscutul cercetător Paul Niedermaier, directorul Institutului de Cercetări Socio-Umane Sibiu al Academiei Române, colegii săi, profesorul de etnologie și folclor, Ilie Moise, împreună cu mai tânăra sa colegă, Andreea Buzaș, au editat impresionanta antologie bilingvă *Din etnologia germanilor din România – Aus der Ethnologie der Deutschen in Rumänien* (Sibiu, Editura Honterus, 2017). Dincolo de acest omagiu discret, volumul se dovedește o carte unică prin efortul de selecție și prin calitatea științifică a materialelor. Cele 554 de pagini ale antologiei cuprind texte despre cultura tradițională a sașilor și a landlerilor, scrise de 29 de cercetători și muzeografi. Autorii textelor aparțin unor generații diferite, care s-au succedat de-a lungul secolului trecut și al celui actual. Impresionează atât diversitatea tematică ce acoperă cele mai variate segmente ale culturii germanilor din România, cât și acribia științifică a fișelor de autori, precum și acuratețea traducerilor. Toate textele apar în ambele limbi, germană și română, în principiu fiind redat textul german al articolelor și traducerea integrală în limba română sau un rezumat consistent, ceea ce lărgeste considerabil accesibilitatea cercetărilor, putând fi citite atât de specialiști, cât și de publicul larg, interesat de bogăția interculturală și de istoria Transilvaniei. Nu în ultimul rând, la ținuta academică a volumului a contribuit și profesionalismul Editurii Honterus, iar apariția cărții a fost posibilă prin grija pentru promovarea identității minorității germane a Forumului Democrat al Germanilor din România.

În prefață, profesorul Ilie Moise specifică faptul că toți etnologii antologați au fost sau sunt colaboratori ai publicației *Studii și comunicări de etnologie*, revistă ajunsă, anul trecut, la volumul al XXX-lea, majoritatea articolelor fiind publicate la rubrica *Din etnologia germanilor din România*, care a dat și numele antologiei. Fișele bio-bibliografice ale autorilor prezintă rezultatele mai multor generații de cercetători: cei mai vârstnici sunt născuți la sfârșitul veacului al XIX-lea sau în primele decenii ale celui următor (Erhard Antoni, Trude Schullerus, Karl Wilhelm Fisi, Roswith Capesius), iar cei mai tineri, în ultimele decenii ale secolului al XX-lea (Andreea Buzaș, Andrea

Bargan sau Simona Maria Malearov). Mulți dintre ei sunt personalități reprezentative ale culturii germane (Roswith Capesius, Herbert Hoffmann, Horst Klusch, Michael Orend, Paul Niedermaier) sau cercetători de frunte ai Institutului de Cercetări Socio-Umane (Anca Goția, Sigrid Haldenwang, Gudrun-Liane Ittu și Ilie Moise). O parte dintre autori sunt cunoscuți sibienilor prin consacrarea lor în alte domenii, dar ale căror preocupări din zona etnografică confirmă complexitatea actului de cercetare. Aici trebuie amintiți cercetătorul Vasile Ciobanu și profesorii de la Colegiul Brukenthal, Martin Bottesch și Inge Sommer.

Analizând spațiul geografic din care provin autorii, se observă că tradițiile germanilor din România, dar și ritualurile folclorice românești, reprezintă o asiduă preocupare pentru autori sași, români și landleri deopotrivă, majoritatea provenind din Sibiu. Cercetătorii de peste hotare, deși au emigrat din România, și-au continuat preocupările și s-au remarcat în mod strălucit în Germania: Ion Taloș, Irmgard Sedler sau Helga Stein.

Selecția textelor publicate a urmărit acoperirea aspectelor diverse ale culturii tradiționale, de la arhitectura vernaculară și ocupații, la arta populară, costumul tradițional și patrimoniul imaterial. Pe lângă această diversitate care se remarcă imediat, doar o lectură atentă a volumului bogat, atât cantitativ, cât și calitativ, oferă cititorului o satisfacție deplină. În felul acesta, orice cititor devine părtaș la o mare bogăție de fapte și trăiri din diferite zone, fie că este vorba de obiceiuri mai puțin cunoscute precum *alungarea morții* (*Todesaustragen*, *Todaustreiben*), specifice satelor din partea de sud a Transilvaniei, numită *Colțul verzei* (Toarcla, Bruuiu, Gherdeal și Șomartin) sau *vrăjirea vremii* în folclorul românesc (obicei prezentat de brașoveanul Julius Teutsch), fie de detalii practice privind o tehnică reprezentativă pentru arta săsească, aceea a pictării mobilierului.

Niciun articol nu se repetă în conținut sau în abordare: cercetările se referă la cântecul popular săsesc, la portul tradițional, la obiceiurile de nuntă, dar și calendaristice, la arta populară sau la aspecte legate de religie, la legende, la cuvintele păstrate în dialecte, la proverbe și zicători, chiar și la teatrul popular. Simpla enumerare a tematicii redă imaginea unui sincretism specific folclorului, căci prind viață în textele lirice, epice sau dramatice deopotrivă personaje biblice ca Irod, Dumnezeu, fecioara Maria (p. 357), cât și altele malefice precum priculicii (p. 517).

Multe aspecte evidențiate în articole sunt surprinzătoare, cel puțin pentru nespecialiști, spre exemplu textul Simonei Malearov despre *Armăroaia – piesă inedită a mobilierului săsesc*. De un real interes este și studiul privind agricultura în Apoldu de Sus între cele două războaie mondiale, în care Martin Bottesch prezintă date statistice relevante pentru evoluția culturală și istorică a comunității. De pildă, în anul 1942, populația din satul Apoldu de Sus cuprindea 1825 de persoane de naționalitate germană, 433 de români și 604 romi, statistică astăzi mult sărăcită în privința datelor referitoare la comunitatea

germană. În alt articol despre obiceiuri și superstiții alimentare, semnat de Horst Klusch, aflăm că pomul cu dinți de rechin (exponat al Muzeului de Istoria Artei de la Viena), menit să ferească în evul mediu de toxicitatea alimentelor, de otrăvire, se confecționa nu doar în Malta, ci și la Turnu Roșu, doar că dinții de rechin aveau o vechime de ... 40 de milioane ani, provenind din marea existentă aici în epoca terțiară, însă se păstrasera atât de bine, încât păreau din perioada contemporană (p. 322).

Articolele reprezintă și un magiu adus unor exponenți ai comunităților care au locuit în aceste regiuni. Astfel, din amplul material semnat de Rolf Brednich și Ion Taloș, aflăm că printre primele lucrări de folclor german și românesc din spațiul transilvan se numără volumele publicate de Pauline Schullerus. Născută în 1858, Pauline Schullerus era înzestrată cu calități deosebite de observator al naturii și al vieții sociale, fapt ce i-a permis să publice nu mai puțin de 12 lucrări privitoare la etnobotanică.

Dintr-o perspectivă diacronică, multe din preocupările oamenilor de acum aproape un secol sunt de nivelul celor actuale, unii ar putea spune chiar că le depășesc prin calitate și seriozitate pe cele de azi. Un asemenea exemplu îl oferă informațiile furnizate de Vasile Ciobanu despre cursul de vară pentru etnografia germană organizat la Sibiu, în 1926, de Liga Culturală a Germanilor din România, al cărui succes deplin a fost asigurat de prestigiul personalităților din străinătate care au răspuns invitației de a ține cursuri în orașul de pe Cibin.

Fără îndoială că una dintre cele mai ample cercetări este textul lui Herbert Hans Hoffmann, intitulat *De la Confreria Pietrarilor la Loja Masonică – o față mai puțin cunoscută a obiceiurilor de breaslă din Transilvania*, care oferă o prezentare în detaliu a breslelor și a particularităților lor în context european. Acest articol, precum și altele care prezintă obiceiuri cunoscute până azi (obiceiul lolelor din Agnita, p. 305), arată conectarea Transilvaniei la Europa prin obiceiuri similare. Această intenție se observă și în articolul *Exodus Hamelensis*, cu o abordare diferită situată la granița dintre istorie și legendă. Alte aspecte, referitoare la tradiția vecinătăților, sunt, dimpotrivă, unice în Europa. Karla Roșca apreciază că „vecinătățile săsești din Transilvania au fost singurele forme de grupuri locale din Europa, relativ pure, care s-au menținut vii până în timpurile moderne” (p. 448).

Nu în ultimul rând trebuie menționat faptul că majoritatea textelor redau strălucirea de odinioară a satelor Viscri, Toarcla, Gherdeal, Petrești sau a celor de pe Valea Hârțibaciului. Această înflorire se poate „citi” și astăzi în vestigiile rămase. Prin urmare, cititorul învață de la un arhitect, de la cercetătorul Paul Niedermaier, cum se reflectă viticultura în arhitectură. În localitățile în care vinul este mai bun, mai scump, s-au putut construi cele mai frumoase clădiri, așa cum este biserica fortificată de la Biertan, în general construcțiile gotice de pe Valea Târnavelor permițând concluzii despre evoluția zonei (p. 409).

Cu siguranță, aceia care vor parcurge antologia *Din etnologia germanilor din România* vor privi cu alți ochi casele, costumele tradiționale sau chiar

oamenii din satele sașilor transilvăneni, volumul de față deschizându-le noi chei de interpretare privind truda, bucuriile și obiceiurile celor care au creat un patrimoniu material și spiritual inconfundabil.

Prof. univ. dr. Ioana-Narcisa CREȚU
Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu

Dan Negrescu, *Lecție romană*,
Timișoara, Editura Universității de Vest, 2018, 256 p.

Lecție romană, noul volum de eseuri al scriitorului timișorean Dan Negrescu, captează imediat atenția cititorului prin titluri cel puțin incitante, dacă nu chiar iritante prin siguranța atitudinilor politice sau morale sugerate. Iată doar câteva exemple: „Eternă bucurie-s sărăcia și prigoana”, „Numărul și calitatea cadavrelor (despre cinismul *post mortem*)”, „Strada și votul (inutil) – nălucirea electorală la cei mici”, „Audiovizualul: între ticăloșirea imaginii și prostia verbalizată”, „Romanitatea zidului american” „Sinonimia, cătușele și celula”, „Paradoxurile selective ale cenzurii”, „Anna Netrebko și... netrebnicii”.

Deși recunoaștem cu ușurință referințele la evoluții sociale și politice recente, textele din acest volum – publicate în serial pe site-ul lapunkt.ro – nu sunt deloc simple „luări de poziție” circumstanțiale, opinii care trăiesc și mor odată cu evenimentele care le-au provocat. Nu orizontala cronologică a faptelor este definitorie aici (deși ea este prezentă, ca o marcă a actualității) ci verticala, sau mai curând verticalele, unor structuri ierarhice în care lucrurile se așează firesc și, pe măsură ce înaintăm în lectură, își dezvăluie coerența, dobândind pecetea unui adevăr care, deși extrem de personal și deci, prin definiție, incomod, nu poate fi ignorat.

Distingem astfel, în eseurile lui Dan Negrescu, în primul rând o verticală a marii culturi, în care limba latină e fundația pe care se construiește gândirea și comunicarea, înțelegerea mesajelor publice și propria argumentație. Există, de asemenea, o verticală a istoriei, în care antichitatea latină și Imperiul Roman constituie modelul pe care l-au imitat ulterior toate, sau aproape toate, structurile politice „mari”, inclusiv (deocamdată) utopica Europă Unită. În fine, avem și o verticală a politicii, a acelei politici pragmatice în care actul decizional autentic, realist, dobândește o valoare incomparabil mai mare decât declarația populistă fără substanță, indiferent cine o face.

Nu lipsesc textele surprinzătoare, printre care cele două interviuri imaginare pe care autorul le „ia” unor împărați romani (Augustus în „Colocviu augustan...”, respectiv Caligula, Cezar și Nero în „Interviu trinitar...”). Cele două dialoguri constituie o formă originală de a pune în lumină problemele cu care se confruntă civilizația modernă și, mai ales, de a sublinia tarele unei

Europe care aspiră la măreția imperiului de odinioară, uitând însă, sau neînțelegând, mecanismele care pot conduce la realizarea unei unități politice reale.

Unul din instrumentele preferate ale scriitorului Dan Negrescu este etimologia latină, mereu surprinzătoare, capabilă să decojească cuvintele, înlăturând stratul gros de ambiguitate semantică pentru a readuce la lumină sensuri ascunse și o precizie a exprimării cu care nu prea mai suntem obișnuiți. Mânuită cu dexteritate, uneori chiar cu o anumită doză de malițiozitate, asupra mesajelor vehiculate în spațiul public, etimologia trădează imediat precaritatea limbajului folosit astăzi în politică și mass-media, un limbaj mult prea tributar improvizației, mult prea bazat pe suprapunerea haotică de fraze prefabricate, menținute laolaltă doar prin forțarea permanentă a compromisului cu logica și bunul simț.

„Nu vom căuta însă omul, individul, în cele ce urmează, ci pluralul...”, declară autorul la un moment dat, cu referire la abundența de manifestări gregare din societatea românească, de la ieșirile în stradă sub flamura adevărului absolut ce trebuie impus cu forța celorlalți la contestări periodice, de acum cronicizate, în care argumentul moral sfidează adesea însăși realitatea. Această vizare a pluralului este, în fapt, comună tuturor eseurilor din cuprinsul volumului, este parte integrantă a unui discurs care nu are nevoie să numească pentru a contura portrete autentice și nici să recurgă la context pentru a se face înțeles, deoarece problemele aduse în discuție sunt problemele întregii societății (indiferent dacă aceasta vrea sau nu să le recunoască), iar portretele realizate se potrivesc, din nefericire, (mult prea) multor indivizi.

Este însă în aceeași măsură valabilă și perspectiva inversă. Cititorii sunt la rândul lor invitați să descopere omul din spatele textelor sau, mai bine spus, din fruntea lor, deoarece autorul nu face nici un efort să-și mascheze amprenta personală. El iese singur la lumină, dezvăluind un spirit critic, trecut de mult prin mlaștina neliniștilor ideologice pentru a se instala pe terenul ferm al cunoașterii umaniste, un spirit a cărui marcă înseamnă în același timp seninătate și direcție, asprime și umor, absența compromisului moral și prezența unei doze consistente de ironie, niciodată gratuită și exact atât de fină cât o cere subiectul. Este, în fapt, portretul Profesorului, al omului care-și susține lecția în fața elevilor, lecția fiind în aceeași măsură conținut, adică ceea ce trebuie spus, și atitudine, ceea ce imprimă forță și sens cuvântului rostit.

Lecția romană pe care o predă Dan Negrescu a fost pregătită în decenii de muncă la catedră, timp în care mesajul său, îmbrăcat în hainele latinătății autentice, s-a amplificat constant, devenind o redutabilă armă literară. Nu este deloc întâmplător faptul că postfața volumului, semnată de Dana Percec, pe lângă o trecere în revistă a celor mai interesante subiecte, constituie și o pledoarie declarată pentru păstrarea legăturilor cu trecutul prin intermediul limbii latine, limbă care, din păcate, și-a pierdut pe nedrept locul pe care îl merita în sistemul educațional românesc. Pentru că, dacă volumul de față are o

unitate stilistică ce lipsește de obicei culegerilor de eseuri, ea este dată, în mare măsură, tocmai de recursul la retorica latină, în care abundența de trimiteri la fapte și personalități ale civilizației greco-romane, bine strunită în chingile argumentației logice, dezvăluie fațetele ascunse ale unui prezent nu atât de diferit de originile sale antice pe cât ar dori să creadă.

Drd. Daniel HAIDUC
Universitatea de Vest Timișoara

Sanda Ignat, *Influențe germane în etnologia
românească interbelică*,

Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2015, 329 p.

Lucrarea de față, forma nerevizuită a tezei de doctorat susținută în anul 2010 de Sanda Ignat, este de referință pentru etnologie, dar poate fi utilă și domeniilor apropiate, cum ar fi istoria, istoria culturii, istoria științei, istoria relațiilor internaționale. Din *Cuvântul înainte* al autoarei aflăm geneza cărții, cu o structură echilibrată, începând cu o introducere, intitulată *Argumente și fundamente*, în care autoarea circumscrie aria tematică avută în vedere, prezintă motivația cercetării și face câteva precizări privind terminologia utilizată. Sunt precizări necesare în acest preambul binevenit, dificile pentru că sunt pluridisciplinare, pentru că vizează, în principal, „confluența a două limbi și a două culturi” (p. 31), probleme complexe, abordate cu aplomb într-o teză de doctorat.

Prima parte a lucrării constituie o sinteză asupra unui subiect amplu și controversat: istoria etnologiei germane. Este un adevărat tur de forță realizat de Sanda Ignat, deoarece domeniul era prea puțin cunoscut în ultimul timp. După lectura a sute de lucrări (cărți, enciclopedii și dicționare, atlase etnografice) și studii, dintre care multe în limba germană, care nu este la îndemâna multor cercetători, autoarea a reușit să prezinte evoluția unei științe de la începuturile sale până astăzi. În acest fel sunt trecute în revistă și conținuturile termenului *Volkskunde*, tradus prin etnografie și folclor. În text, autoarea a preferat să folosească, pe bună dreptate, *Volkskunde*. Sunt trecute în revistă principalele personalități care au avut contribuții la apariția, structurarea și dezvoltarea acestei științe, începând din secolele XVII-XVIII, de la precursori ca Justus Möser și Johann Gottfried Herder și romanticii din prima jumătate a secolului al XIX-lea, la fundamentarea etnologiei germane ca știință cu Wilhelm Heinrich Riehl. Remarcabil este faptul că în campania de culegere a folclorului, pe urmele fraților Grimm, din Transilvania sunt menționați sașii Josef Haltrich din Sighișoara și Friedrich Wilhelm Schuster din Sebeș (Alba), cu cele două culegeri ale lor, publicate în 1856 și 1857. În mod justificat, un loc

aparte este acordat lui Karl Weinhold și programului său din 1891, publicat ca editorial în primul număr al revistei pe care a întemeiat-o: „Zeitschrift des Vereins für Volkskunde”, care apare și astăzi. Inspirată este și opțiunea autoarei de a introduce printre reprezentanții disciplinei și pe germanii cernăuțeni: Ludwig Adolf Staufe-Simiginowicz, Raimund Friedrich Kaindl și Matthias Friedwagner, apreciați pentru interesul lor față de folclorul românilor din Bucovina. În prima parte a secolului trecut disputele științifice vizând direcții și metode de cercetare, filiații și rosturi ale *Volkskunde* au fost complicate, distorsionate și deturnate de la scopurile lor de impactul politicului, al raseologiei, al naționalismului, devenit curând național-socialism. Autoarea a reușit o prezentare echilibrată a unei epoci frământate sub toate aspectele. Din nou observăm includerea în această prezentare dificilă a unui reprezentant sas, Albert Hermann, care a efectuat o cercetare rasială asupra conaționalilor din Țara Bârsei, pe care a publicat-o în 1937, la Jena, în colecția *Deutsche Rassenkunde*. La capitolul despre naratologia germană interbelică este menționat și eminentul cărturar de la Sibiu, Adolf Schullerus, cu *Verzeichnis der rumänischen Märchen und Märchenvarianten*, un indice al poveștilor românești, apărut în 1928 și realizat după o metodă finlandeză. Corect este ilustrată și ideea că toate orientările din perioada nazistă își aveau rădăcinile în susținerile din etapele anterioare, și aceea potrivit căreia naștii au acordat termenului *Volkskunde* o atenție specială, deoarece era considerat potrivit să contribuie la difuzarea ideilor naziste, să educe în spiritul comunității naziste, rasist, să demonstreze importanța țărânimii considerată moștenitoare a tradițiilor germanice dinaintea creștinismului, păstrătoare a forței vitale a germanilor. Perioada postbelică a *Volkskunde* germane este expusă succint, cu transformările suferite, cu dezbaterile aprofundate asupra a ceea ce a fost această știință în anii nazismului.

Ultima secvență a părții I trece în revistă instrumente și instituții de cercetare: societăți, arhive, muzee, cursuri și catedre universitare, bibliografii, dicționare și *Atlasul etnografic german*. În mod firesc, și la acest capitol sunt menționate contribuțiile germanilor din România, care sunt realizate sub influența din Germania, unde, de obicei, tinerii germani din România își făceau studiile. Activitățile de cercetare a folclorului și etnografiei erau impulsionate, la toate minoritățile naționale, de strădaniile lor pentru păstrarea și afirmarea identității naționale, iar germanii din România au avut mai multe publicații, muzee, asociații preocupate de studierea obiceiurilor, tradițiilor, poeziei populare și poveștilor și există studii și articole, mai vechi și mai noi, pe această temă.¹

¹ Rudolf Spek, *Muzeele săsești ardeleni*, în *Transilvania, Banatul, Crișana, Maramureșul 1918-1928*, vol. II, București, Cultura Națională, p. 1206-1208; Vasile Ciobanu, *Muzeele săsești în perioada interbelică*, în „Marisia”, XXVIII, 2006, p. 277-284 ș.a.

Partea a II-a a cărții se ocupă de subiectul enunțat în titlu. După o schiță a profilului etnologiei românești, autoarea ne propune trei tipuri de interacțiuni germano-române în etnologie (interferențe, contribuții) și patru tipuri de influențe. Sub forma unor fișe de dicționar, sunt prezentate diferite personalități științifice a căror formație a fost influențată de studiile lor în spațiul germanofon, care, mai apoi, au avut și preocupări în domeniul folcloristicii și etnografiei. Sunt lingviști renumiți ca S. Pușcariu, Th. Capidan, D. Caracostea, O. Densusianu, V. Bogrea, cu preocupări și în domeniul etnologiei. De asemenea, sunt istorici, ca N. Iorga, C.C. Diclescu, istorici și critici literari (G. Bogdan-Duică, O. Papadima), istorici ai artei (Al. Tzigara-Samurcaș, C. Petranu), psihologi (C. Rădulescu-Motru), filosofi (L. Blaga), sociologi (D. Gusti, A. Golopenția), geografi (S. Mehedinți, G. Vâlsan), etnografi (R. Vuia), medici și antropologi (V.L. Bologa, I. Moldovan, I. Făcăoaru, I. Chelcea), folcloriști (Gh. Vrabie). La capitolul influențe livrești (idei și metode însușite din lecturi) sunt prezentați cercetători ca: A. Gorovei, I. Mușlea, I. Conea, G. Oprescu, M. Eliade, H.H. Stahl. La fiecare dintre aceștia sunt decelate elementele împrumutate din cercetările germane cu privire la *Volkskunde*. În paginile următoare au fost depistate și structurile organizatorice înființate în România, după modele din Germania (societăți, institute, muzee, Arhiva de folclor din Cluj, introducerea unor cursuri și seminarii). Influențe sunt depistate și în elaborarea unor instrumente de lucru: bibliografia etnografiei și folclorului românesc, atlase etnice, atlasul etnografic. Ca interferențe româno-germane sunt considerate și prezențele unor români la congrese internaționale, organizarea unor asemenea manifestări științifice în România și a unor institute românești la Viena și Berlin, ca și a unuia german la București.

La capitolul contribuții germane directe la etnografia și folcloristica românească interbelică se apreciază că regele Carol I a promovat portul românesc. Pe lângă aportul său, am spune că mai curând reginele și prințesele din familia regală au fost adevărați ambasadori ai portului popular românesc. O contribuție germană directă este considerată și activitatea de cercetare depusă de reprezentanții sașilor, incluși în etnologia germană. Elita săsească dintotdeauna a dorit ca sașii să fie socotiți un popor aparte, cu specificul său, deci cercetătorii etnologi avuți în vedere sunt sași, originari din Germania, formați acolo, dar trăind în Transilvania (după 1918, în România). În volum sunt menționați Adolf Schullerus și Luise Netoliczka, dar la fel de merituoși și de interesați de folclorul și etnografia românească au fost și Emil Sigerus, Gottlieb Brandsch, Ludwig Klaster, Trude Schullerus, iar interferențele lingvistice din Transilvania sunt ilustrate pregnant în *Dicționarul graiurilor săsești*, inițiat de A. Schullerus și continuat până astăzi de o serie de germaniști, la Institutul de Cercetări Socio-Umane din Sibiu. Lucrarea se încheie cu un studiu de caz, în care ne este prezentată biblioteca Seminarului de Etnografie de la Universitatea clujeană, redescoperită de autoare și care ilustrează lecturile

din etnologia germană ale profesorilor și studenților Almei Mater Napocensis. De asemenea, autoarea subliniază că acest seminar a fost înființat înaintea Catedrei de Etnografie și Folclor.

În concluziile cărții, cercetătorii români ai folclorului și etnografiei sunt plasați între *Volkskunde*, *Völkerkunde* și antropologie. Autoarea conchide că cel mai mult a împrumutat etnologia sub raport instituțional, al introducerii unor cursuri și al elaborării unor instrumente de lucru. Îndreptățită este și concluzia că transilvănenii au fost primii supuși influențelor din spațiul german, în domeniul antropologiei și etnografiei, după cum și Școala monografică de la București a suferit influența germană. Mișcarea eugenistă din România interbelică este apreciată ca preluând creator din antropologia germană.

Lucrarea este întregită de o anexă conținând trei procese-verbale de predare-primire a bibliotecii Seminarului de etnografie, cu lucrările epurate și cu cele care lipseau. Lista bibliografiei folosite (24 de pagini) dă seama de dimensiunea travaliului științific al autoarei pentru elaborarea acestei lucrări. De remarcat că citatele folosite sunt redată în original, cu traducerea la subsolul paginii, fapt foarte rar în zilele noastre, dar benefic mai ales în cazul limbii germane, cu o serie de cuvinte și expresii greu de echivalat în limba română. Din păcate, lipsește un indice de persoane și locuri, care ar fi facilitat consultarea acestei lucrări aparte, cu contribuții proprii, cu idei novatoare, cu deschideri de noi căi de cercetare și de aprofundare a unor subiecte. Un volum care, revizuit și adăugit, se poate bucura de o nouă ediție.

Dr. Vasile CIOBANU

Institutul de Cercetări Socio-Umane Sibiu

Dumitru Rusan, *Cum gândeam la 20 de ani*,
Câmpulung Moldovenesc, Editura Pre-Text, 2018, 247 p.

În primele zile ale acestei toamne am primit la redacția revistei „Studii și comunicări de etnologie” un volum ușor ciudat – *Cum gândeam la 20 de ani*, semnat de unul dintre cei mai importanți etnografi din arealul carpatin – Dumitru Rusan. După *Etnografice/ Etnologice...* (2017) mă așteptam la o carte axată pe problemele actuale ale culturii și civilizației tradiționale, când colo... mă întâmpină un volum de *corespondență* din anii '60. Pe prima clapetă a copertei autorul avertizează: „În anul II de facultate, semestrul II 1965 – exmatriculat împreună cu patru studenți ai Facultății de filologie a *Universității Babeș-Bolyai* din Cluj-Napoca. În aprilie învățător la Valea Caldă Mică, raionul Turda. În luna iunie, în armată – companie PCI Brașov. La 15 octombrie 1965 aveam să împlinesc 20 de ani”. Un aversament simplu menit a pune-n gardă lectorul amator de lecturi ușoare, pigmentate de teribilismele vârstei anunțate în titlul cărții. Corespondența cu tânărul său coleg de suferință

– *Cornel Cotuțiu*, exmatriculat și el în același lot, acoperă o perioadă scurtă (17 mai 1965 – 19 septembrie 1966), dar extrem de tensionată, invadată de istoria acelor ani. Volumul se citește cu interes maxim de vreme ce vizează atât modul de gândire al unor tineri studenți, de nici 20 de ani, cât și lumea universitară din Clujul deceniului șase, cu multe prelungiri ale celui precedent... *obsedantul deceniu*. Descopăr cu stupoare alte fațete ale intangibilului *Mircea Zăciu* – proletcultistul, dascălul neiertător, activistul PCR-ului care ar fi făcut orice de dragul funcției, inclusiv năruirea unor destine. Bănuiam, încă din studenție, o asemenea dimensiune a personalității sale, omul insensibil în stare să te distrugă fără să clipească, fără vreo urmă de regret...

Lămuritoare sunt, apoi, *postfețele* semnate de „prieteni pomeniți în răvașe” – *Cornel Cotuțiu, Radu Ulmeanu, Alin Mihai Gherman, Luca Suciș și Ion Maștei* (ultimul, autorul copertei și al desenelor din volum) – care conturează, cu multă exactitate, lumea românească din deceniile 6 și 7 ale veacului trecut.

O carte densă care oferă o lectură pasionantă despre o lume a frustrării, dar și a *maturizării* în condițiile unui regim totalitar, de imensă cazarmă... Dincolo de statutul de *document epic* al unei lumi apuse (sper) pentru totdeauna, volumul *Cum gândeam la 20 de ani*, semnat de *Dumitru Rusan*, rămâne o superbă *pledoarie* pentru *prietenie*, aici una care „durează de peste o jumătate de secol”.

Dr. Ilie MOISE

Institutul de Cercetări Socio-Umane Sibiu

Dan Negrescu, Dana Percec, *Excerpte veninoase și onirice*.

Eseu despre doi frați,

Timișoara, Editura Universității de Vest, 2018, 238 p.

După succesul colaborării precedente, concretizate în cartea *Periplu prin malefic*, autorii timișoreni, Dan Negrescu și Dana Percec, revin cu un nou volum realizat în tandem. Titlul său, *Excerpte veninoase și onirice. Eseu despre doi frați*, însoțit de reproducerea unei gravuri ce înfățișează un consult medical din perioada medievală, ne trimite imediat cu gândul la atmosfera sumbră a cărții precedente. Și nu vom greși deloc deoarece, după cum declară chiar autorii în introducere, noua lucrare a fost gândită din start ca o continuare a celei anterioare, la fel de incitantă și bine documentată, dar și la fel de controversată prin subiectele alese.

Plasat sub semnul unei cugetări clasice antice conform căreia „moartea și somnul sunt frați”, volumul prezintă pe larg două tratate medievale traduse pentru prima dată în limba română: tratatul despre veninuri al lui Pietro

d'Abano, scris în jurul anului 1300, și tratatul despre vise al lui Dyonisius Lazarus, pus pe hârtie trei secole mai târziu. Formatul ales rămâne similar lucrării precedente, cu o primă parte rezervată introducerii celor două teme cu ajutorul unui vast set de referințe din varii domenii (istorie, literatură, chimie, botanică, medicină sau psihologie), a doua parte conținând extrase relevante din cele două tratate, însoțite de note și însemnări de traducere amănunțite.

„Aceste tratate sunt produse ale timpului lor”, i se atrage atenția, de la început, cititorului nefamiliarizat cu operele „pseudoștiințifice” medievale. Într-adevăr, poate că cel mai important câștig al studierii acestora este racordarea (uneori însă dificil de gestionat) la o epocă dominată de tipare de gândire nefamiliare, generatoare de comportamente sociale violente chiar atunci, sau mai ales atunci, când sunt puse sub stindardul nobil al luptei împotriva răului. Un rău omniprezent, care trebuie identificat și etichetat, un rău manifestat fie sub forma otrăvurilor aflate „peste tot, în natură, în cămin, în mâncarea pe care o înghițim și băutura pe care o sorbim, în oamenii de lângă noi”, fie sub forma inconștientului, acea „noapte înșelătoare”, „mintea închisă în ceea ce nu poate fi controlat, cuprins cu mâna, justificat într-o logică a epocii”.

Din secțiunea dedicată veninurilor, atrage atenția în primul rând relativitatea conceptului de otrăvă în accepțiunea medievală, el denumind atât substanțe careucid, cât și substanțe care vindecă. Explicația, dată de Paracelsus, este aceea că totul în natură poate fi otrăvitor și doar doza face diferența între viață și moarte. Iar exemplele de substanțe sau plante prezentate pe larg în carte îi justifică din plin afirmația, fie că e vorba de arsenic, digitalis, fosfor, ricin, plumb, crom, belladonna, mătrăgună sau datură. Informațiile despre otrăvuri sunt întregite de câteva referințe la droguri, printre care opiul, cunoscut și consumat de mii de ani, cu certe calități terapeutice dar în același timp extrem de nociv. Subiectul otrăvirii, procedeu vechi și eficient de eliminare a inamicilor, este și el prezent. Prin urmare, vom regăsi în paginile cărții o mulțime de cazuri celebre în istorie, de la sinuciderea Cleopatrei sau a lui Hannibal, la pedeapsa acceptată de Socrate, otrăvirea lui Alexandru cel Mare, obiceiurile unor personaje sinistre ca Lucreția Borgia și Caterina de Medici, sau episodul teribil al utilizării gazelor de luptă în Primul Război Mondial.

În ceea ce privește tratatul despre veninuri al lui Pietro d'Abano, caracterizat de acesta ca fiind „pe cât de scurt, pe atât de util”, vorbim despre o lucrare ce sintetizează cunoștințe importante despre veninurile cunoscute în Evul Mediu. Secțiunile tratatului prezintă o clasificare a veninurilor, descriere detaliată a modului în care fiecare din ele provoacă moartea, sfaturi pentru prevenire și apărare, semne distinctive de recunoaștere și îngrijire, respectiv prezentarea virtuților *bezoarice* specifice. Conceptul de *bezoar* este în mod particular interesant deoarece el reprezintă, în medicina orientală, antidotul universal cu puteri divine, remediul împotriva tuturor veninurilor și otrăvurilor, catalizatorul unei puteri oculte, care „eliberează de veninul mortal și de

moartea subită” fără a putea fi explicată. Excerptele din tratat traduse din latină de Dan Negrescu sunt însoțite de note explicative ce evidențiază modul de structurare al textului medieval și explică sensurile unor termeni esențiali – spre exemplu *bezoarul* și *tyriaca* – sau denumirile unora dintre medicamentele și plantele menționate.

Al doilea subiect, visul, este și el tratat pe larg. Sunt amintite diversele reprezentări ale somnului în literatură și artă (Shakespeare, Lewis Carroll, Kafka sau Botticelli, Lorenzo Lotto, Goya), este subliniată importanța viselor în miturile și legendele antichității sau influența lui Marsilio Ficino și a teoriilor sale „magice”. Sunt, de asemenea, aduse în discuție ideile lui Freud despre inconștient și capacitățile terapeutice ale viselor, sau dimensiunea prospectivă a visului la Jung și relația sa cu imaginarul colectiv. Toate aceste teme, interesante în sine, sunt puse aici laolaltă cu scopul de a demonstra că fascinația continuă pentru „fratele vitreg” al morții justifică pe deplin demersul lui Dyonisius Lazarus de a-i dedica un tratat întreg, într-o epocă în care încălcarea, chiar și neintenționată, a limitelor dogmei religioase era aspru sancționată.

Tratatul despre vise al lui Dyonisius Lazarus este în primul rând un compendiu al credințelor (unele bizare) din epocă cu privire la conceptele de vis, fantasmă, viziune sau profecie. Lucrarea conține numeroase referințe la filosofia greacă și romană, fără însă a uita să îmbrace totul în haine creștine, astfel încât să evite orice fel de interpretări negative sau acuzații de erezie (din acest punct de vedere autorul s-a descurcat mai bine decât d'Abano, poate și pentru că lucrarea a fost dedicată unui cardinal). Este interesant cum Lazarus încearcă să explice influența astrelor sau a unor boli asupra viselor, arătând că multe din ele provin de la genii – spirite destinate individual fiecărui om (îngerii răi sau buni în creștinism) –, ceea ce înseamnă că învățăturile dobândite cu ajutorul viselor pot fi uneori „primejdioase și necurate”. Excerptele traduse din latină de Dan Negrescu sunt, și în acest caz, însoțite de note explicative care rezumă ceea ce se știe despre viața lui Dyonisius Lazarus și despre unele din personajele amintite în tratat.

Ascunde această carte a autorilor timișoreni o nouă poveste interzisă? Cu siguranță că o parte din cititori o vor percepe în acest mod. Pentru ceilalți însă, ea este mai curând o lectură incomodă, unul din acele texte care trezește, voit sau nu, mintea din letargie, mai întâi printr-un subtil impuls al curiozității, apoi prin excitarea fascinației juvenile a descoperirii secretelor lumii și ajungând, poate, într-un final, la acceptarea faptului că este vorba de o nouă întâlnire cu natura umană, ușor de identificat în miezul gândirii medievale. Alcătuirea celor două tratate trădează o natură umană marcată de temeri, violentă, sensibilă la otrava viselor profetice, dependentă de magie dar, în același timp, perfect capabilă să îmbrace totul în structuri raționale, cu speranța naivă că singurul lucru care le lipsește este ordinea.

Drd. Daniel HAIDUC
Universitatea de Vest Timișoara

Nașterea documentului de folk-lore: răspântii metodologice,
coord.: Ileana Benga,
Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2015, 416 p.

Volumul *Nașterea documentului de folk-lore: răspântii metodologice* este alcătuit pe baza studiilor prezentate la simpozionul organizat de Institutul „Arhiva de Folclor a Academiei Române” în cadrul Zilelor Academice Clujene din 2015. Dr. *Ileana Benga* – cercetător științific la prestigiosul Institut clujean – a reunit comunicările susținute în panelul cu titlul *Nașterea documentului de folk-lore... în numărul 24/2015* al „Revistei de studii etnologice și istorico-religioase – Orma*”, din al cărei colegiu de redacție face parte.

Dedicată aniversării a 150 de ani de la înființarea Academiei Române – cartea se deschide cu *Argumentul* coordonatoarei, dr. Ileana Benga, care realizează o succintă radiografie a disciplinelor etnologice și antropologice din România, subliniind faptul că nr. 24 al revistei „Orma” – unde semnează, în mare parte, cercetători din generația de mijloc a etnologiei românești – reprezintă dovada unui dialog deschis între profesioniști formați la diferite școli etnologice, influențați de diferiți magiștri și diverse lecturi, de fluctuațiile mediului universitar românesc, în care disciplinele de profil sunt tot mai rare, dar unde primează studiul individual și pasiunea pentru civilizația tradițională.

Prima secțiune a volumului – **Documentul etnologic: geneze, taxonomii și hermeneutici** – se deschide cu lucrarea *Enzyklopädie des Märchens. Sfârșit și început de epocă în cercetarea narațiunilor populare* – o contribuție de excepție a unuia dintre cei mai importanți cercetători români contemporani, prof. univ. dr. Ion Taloș. Autorul subliniază meritele lui Kurt Ranke – inițiatorul *Enciclopediei basmelor*, urmărind parcursul acesteia din 1958, când s-a vorbit pentru prima oară despre acest proiect la Nürnberg, care s-a extins prin realizări științifice conexe: alcătuirea unei bibliografii cuprinzătoare, înființarea unei biblioteci a narațiunilor populare și a unei arhive cu traduceri de texte din limbile slave, precum și fondarea revistei „Fabula”. Cele 15 volume ale *Enciclopediei basmelor*, publicate în perioada 1977-2015, la cunoscuta editură „De Gruyter” de la Berlin, conțin aproximativ 3900 de intrări alfabetice structurate astfel: teorii și metode, probleme de stil și structură, probleme de context și performanță, scurte monografii asupra unor tipuri de povești și motive, biografii ale cercetătorilor, culegătorilor și autorilor de opere literare relevante pentru cercetările folclorice narative, studii vizând tradiția și cercetările populare narative. Cel de-al 15-lea volum este considerat „radiografia” întregii *Enciclopedii a basmului*, autorul concluzionând: „Din el

* Facultatea de Litere, Departamentul de Limbi și Literaturi Clasice, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca, redactor-șef – Bogdan Neagota.

deducem dimensiunile și complexitatea lucrării, colaboratorii și aportul lor, am putea spune: țesătura magistrală a întregii lucrări. Nu e exagerat să spunem că, de acum încolo, nu se mai pot scrie studii comparative în domeniul narațiunilor populare fără a cunoaște *Enciclopedia basmelor*.” (p. 25) Cercetătorul Ion Taloș, el însuși colaborator al *Enciclopediei basmelor*, face câteva observații pertinente și sugestii asupra unor articole, mai ales în ceea ce privește completarea bibliografiei cu studii de referință din România, țară cu o bogată tradiție în cercetarea basmelor, poveștilor și credințelor populare. În acest sens, Ion Taloș dedică ultima parte a studiului său cercetătorilor români care au contribuit la *Enciclopedia*... sau au fost citați în această lucrare, cu accent pe contribuțiile remarcabile ale folcloriștilor Lazăr Șăineanu și Ovidiu Bîrlea.

Lucrarea cercetătoarei Ileana Benga – *Taxonomii etnologice: științificitatea între dorință și puțință* – aduce în discuție metodele de cercetare etnologică și antropologică ale secolului al XXI-lea și necesitatea integrării în cadrul acestora a unor elemente din domenii precum chimia, biologia, genetica. Studiul se oprește asupra procesului de descriere etnografică cu toate detaliile și analizele necesare unei mai bune înțelegeri a mecanismului pe baza căruia funcționează moștenirea genetică a modelului cultural arhetipal. Este o abordare modernă – axată pe cercetări de teren, pe materiale de arhivă, dar și pe o bogată bibliografie, în mare parte internațională – a ceea ce înseamnă obiectul etnografic din punct de vedere diacronic și moștenirea noastră etnografică orânduită în arborele genealogic al culturii tradiționale.

Bogdan Neagota (Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca) propune un studiu privind *Avatarurile documentului etnologic, de la generare la înțelegere: „căderea în sfinte” și vrăjitoarele extatice în tradiția manuscrisă*. Lucrarea are la bază un răspuns din 1932 al învățătorului Iosif Dumitrescu din Mehedinți, la chestionarul *Arhivei de Folclor a Academiei Române* referitor la poveștile vrăjitoarelor din județul Dolj. Autorul a selectat din caietul-manuscris fragmentele relevante pentru două tipologii magice: vrăjitoarele bune, inspirate, „căzute din sfinte” și vrăjitoarele rele, care fac pact cu Necuratul. Sunt analizate trăsăturile distinctive ale experienței magico-extatice: inițierea demonică în timpul stărilor de transă, sintaxa narativă și rituală a acestei inițieri, experiența personală a femeilor vizionare, asocierea lor profesională. Toate acestea sunt prezentate în strânsă legătură cu tradițiile zonale încă vii, dar și cu tradițiile pasive sau active din regiunile învecinate – Banatul Montan sau Valea Timocului.

Corina Iosif, de la „Arhiva de Folclor a Academiei Române” din Cluj-Napoca, realizează o *incursiune în statutul epistemologic al mărturiei etnografice: de la dovadă la document*. Studiul se axează pe interpretarea relației dintre etnologie ca disciplină cu tradiție în România și salvagardarea patrimoniului cultural imaterial, prin prisma acțiunii cultural-politice și a mobilizării colective impuse de Convenția UNESCO din 2003.

Cum să crezi o metodă eficientă de culegere a datelor în studiile despre migrație aflăm de la Alin Rus de la Universitatea din Massachusetts Amherst, SUA, care pune în aplicare o metodă proprie de investigare – aceea a chestionarului emic, o combinație a metodelor calitative cu cele cantitative (în ideea perspectivei nativului asupra propriei sale culturi, promovate de Clifford Geertz) – în cercetarea de teren din zona Pașcani și Târgu-Frumos (județul Iași), vizând cauzele declinului obiceiului jocurilor de iarnă cu măști.

Studiul lui Gelu Teampău (membru al Asociației „Orma Sodalitas Anthropologica” Cluj-Napoca) – *Dileme, angoase și eșecuri în munca de teren* – aduce în atenție aspectele neprevăzute ale unei cercetări de teren. Oricât de bine ar fi gândită din punct de vedere metodologic, cercetarea de teren poate fi o reușită sau un eșec, în funcție de contextul spațial și temporal, de disponibilitatea informatorilor, precum și de experiența și starea de spirit a cercetătorilor. Autorul face un exercițiu de sinceritate, împărtășind experiențe personale și viziuni proprii asupra muncii de teren, oferind cititorului o cheie nouă de abordare a acesteia.

Despre avantajele și dezavantajele interviului narativ pentru o cercetare socială aflăm din studiul Petruței Teampău – *Voci tăcute, povești trăite: travaliul interviului narativ*. Materialul are la bază experiența terenului antropologic la Sulina (județul Tulcea), în perioada 2006-2015, care a generat trei cărți construite pe baza poveștilor, narațiunilor și amintirilor celor intervievați. Autoarea promovează ideea conform căreia interviul este un „context de învățare” (p. 145) la care intervievații sunt colaboratori în cercetare, uneori mai importanți decât autorul cărții care le redă povestea. Interviuurile realizate cu succes de cercetătoarea Petruța Teampău vădesc o bogată experiență în domeniul socio-antropologic, prin implementarea unui comportament de cercetare bazat pe reflexivitate și pe renegocierea poziției cercetătorului în raport cu modul în care persoanele interviuate își narează retrospectiv experiența deloc comodă, de „obiecte” ale unei „emancipări eșuate” în timpul comunismului, văzută în contextul democratic actual.

Cea de-a doua secțiune a cărții – **Diacronia faptului etnologic: microistorie, istorie orală, antropologie** se deschide cu studiul *Între boală și poezie: dorul de casă al soldaților români din armata Habsburgilor* de Eugenia Bîrlea (Biblioteca Academiei Române, filiala Cluj-Napoca). Autoarea abordează subiectul suferinței spirituale a soldaților înstrăinați de locurile natale, din punct de vedere al istoriei medicinei, istoriei militare și al folclorului, cu reflectări în literatura medicală și în creații folclorice precum cântecele de cătănie, cântece ceremoniale de recrutare – mărturie a vitalității creatoare a lumii țărănești.

Sidonia Grama (Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca) ne prezintă istoria orală din perspectiva mizelor uriașe ale memoriei culturale și a complexității covârșitoare a fenomenelor memoriale într-o societate. *Memoria și destinul mărturiei în istoria orală* sunt conceptualizate și contextualizate de

la procesul de arhivare și până la cel de interpretare și redare în scris, cu toate aspectele psihologice, individuale, culturale, sociale, politice, sincronice și diacronice pe care le implică.

În studiul *Formule mai noi sau mai vechi de raportare la divin*, Camelia Burghel – de la Muzeul Județean de Istorie și Artă din Zalău – apelează la informații din sfera sociologiei (indicatori sociologici), istoriei mentalităților (grile de raportare la sacru), istoriei religiilor (fațete ale religiozității) sau sondaje de opinie pentru a creiona câteva dintre cele mai reprezentative atitudini în relația omului modern cu divinitatea. Cercetător avizat, cu o bogată experiență în terenul etnologic și antropologic românesc, Camelia Burghel identifică și explică cele trei forme de manifestări divinatorii: 1. Formele populare, autentice, care păstrează câteva dintre vechile semnificații și simboluri ale practicilor; 2. Practici divinatorii adaptate noilor condiții (creșterea consumului de cafea, accesul la internet); 3. Forma de divinație savantă, care încearcă să recupereze dimensiunea științifică metafizică și erudită a fenomenului. Toate acestea sunt menite să contrazică teza unui declin continuu al religiei și să susțină că „dincolo de orice religie, există omul religios din toate timpurile și al tuturor civilizațiilor.” (p. 224)

Gabriel-Cătălin Stoian, cercetător la Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti” din București, prezintă rezultatele cercetărilor de teren efectuate în perioada 2006-2011 în sate din sudul României (județele Olt, Dolj și Teleorman) asupra unuia dintre cele mai cunoscute fenomene ale culturii tradiționale – *Călușul*. Un demers util, de clarificare și aprofundare a unor elemente care vizează reperate bibliografice, originea obiceiului și primele atestări istorice, monografiile dedicate cultului cabalin, precum și evoluția către spectacular a Călușului, de la stereotipul festivalului „Cântarea României” și până la modalitățile de salvare a obiceiului.

Secțiunea **Obiectul etnografic – morfologie și istoricitate** se deschide cu studiul *Probleme ale evoluției croiurilor. Geneza și evoluția croiului orizontal în spațiul european*, semnat de cercetătorul Ioan Augustin Goia din cadrul Muzeului Etnografic al Transilvaniei Cluj-Napoca. Lucrarea are la bază identificarea – în cursul unor campanii de cercetare și achiziții desfășurate în perioada 1974-1976 în satele românești de pe cursul superior al râului Barcău (județul Sălaj) – a unui croi de cămașă femeiască țărănească deosebit față de croiurile omoloage din Transilvania interioară. Pornind de la modelul acestor cămași (date 1890-1900), confecționat dintr-o singură bucată dreptunghiulară de pânză de casă, autorul realizează o analiză structural-funcțională diacronică, axată pe demersul tipologizării pieselor de îmbrăcăminte a trunchiului în Europa. Ilustrațiile și schițele din *Anexe* completează textul în chip benefic și ajută la conturarea unei imagini cât mai complete asupra genezei și evoluției croiurilor de tip orizontal.

Anamaria Iuga – muzeograf la Muzeul Național al Țăranului Român din București – ne împărtășește din experiența personală acumulată în cercetări

realizate în Dragomirești, Ieud și Săliștea de Sus (Maramureș), în scurte perioade de timp, începând din 2001 și până în 2013. Documentarea subliniază „rolul pe care îl are cultura materială în viața oamenilor, în contextul relațiilor sociale” (p. 312), cu accent pe semnificația cultural-simbolică a încăperii festive – „camera bună”, „casa mare” sau „camera îmbrăcată țărănește”. *Istoriile de viață feminine și roștul camerei bune* sunt susținute de o ilustrație adecvată, iar terminologia propusă de autoare pentru a detalia obiectele tradiționale este extrem de inspirată. Astfel, există „obiecte biografice” – strict personale, care istorisesc despre cei care le-au creat și le-au folosit și „obiectele a-biografice”, a căror origine se pierde în negura vremii, evocând valorile exponențiale ale comunității în care au fost create.

Ioan Pop-Curșeu (Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca) face o analiză pertinentă asupra *Conținuturilor lingvistice și imagistice în cele două cimitire de la Săpânța: probleme de metodologie antropologică*. Faima cimitirului de la Săpânța, cunoscut și ca „Cimitirul Vesel” datorită textelor înscrise pe crucile viu colorate, a trecut de mult granițele țării. Studiul grupează crucile în serii semnificative, fiind identificate și fișate aproximativ 1250 de monumente, analizate din punct de vedere al transformărilor lingvistice și imagistice în decursul celor opt decenii de existență a acestui loc unic, care conferă noi baze antropologice ale creației artistice și noi valențe ale raporturilor ființei umane cu moartea.

În cadrul secțiunii **Arhivele etnologice**, Ioana-Ruxandra Frunteletă – conferențiar la Universitatea din București – semnează studiul *Tezaur și utopie: o schiță de „critică empatică” a arhivelor etnologice*. Cu o vastă experiență în coordonarea unor echipe de cercetare etnologică, autoarea realizează un demers teoretic prin care clarifică aspecte legate de organizarea materialelor de teren în așa fel încât să fie respectate rigorile disciplinei, fără a distruge coerența întregului din care au fost culese și oricine consultă arhiva să poată merge, la propriu, pe urmele celor care au creat-o. Autoarea atrage atenția asupra faptului că ar fi o utopie existența unui standard internațional pentru organizarea arhivelor etnologice, însă ar fi util un proiect major dedicat „educației pentru arhivele etnologice”, care ar spori cunoștințele noastre profesionale și ar îmbunătăți procesarea și valorificare informațiilor de teren.

Astrid Cambose, de la Institutul de Filologie Română „A. Philippide” – Iași, realizează un studiu de caz asupra modalităților tehnice (xerocopiere, fotografiere, facsimilare, digitalizare) prin care să fie salvate și introduse în circuitul științific răspunsurile primite de B. P. Hasdeu la chestionarele juridice, lingvistice și mitologice lansate în 1878 și 1884-1885. Până în prezent, acest material – adunat cu ajutorul corespondenților – este considerat cel mai important fond folcloric manuscris din cultura noastră, însă a beneficiat de o singură repertoriere/tipologizare, începută de Ion Mușlea, care a realizat cea mai mare parte a lucrării între 1955 și 1960, și încheiată de Ovidiu Bîrlea în 1969.

Articolul *Arhivele de folclor ca sursă deschisă și împrăștierea cutiuțelor cu memorie* de Liviu Pop („Arhiva de Folclor a Academiei Române” – Cluj-Napoca) propune o metodă alternativă de păstrare a materialului digitalizat din arhivele de folclor. În afară de utilitatea strict științifică, valorificarea digitală a arhivelor ar putea fi direcționată către comunitățile sătești din care au fost culese obiceiuri, colinde, cântece, povești. Cei tineri ar fi astfel familiarizați cu o parte a elementelor identitare dispărute, iar cei mai în vârstă, direct sau indirect legați de crearea înregistrărilor, ar restabili legătura emoțională cu trecutul și ar putea contribui la revitalizarea unor obiceiuri.

Rubrica **Miscellanea** cuprinde o recenzie pe care Bogdan Neagota a conceput-o ca pe un adevărat articol științific referitor la una dintre cărțile esențiale din etnologia românească contemporană: *Omul și leul. Studiu de antropologie culturală* (București, Editura Academiei Române, 2013, 644 p.) de Ion Taloș. Impresionând prin monumentalitate, volumul vizează motivul folcloric al leului în colindele românești, reprezentând o reală sinteză pentru istoria comparativă a ideilor și religiilor. Distinsă cu câteva premii importante, cartea a beneficiat de numeroase recenzii atât în publicațiile de specialitate naționale, cât și internaționale (vezi Cosmina Timocea-Mocanu, *Compte rendu : L'homme et le lion. Étude d'anthropologie culturelle*, în *Fabula. Zeitschrift für Erzählforschung*, Volume 55, Issue 3-4).

Ultima rubrică, **Restitutions**, cuprinde două materiale. Primul, semnat de Lucia Pavel, conține date despre activitatea profesorului Traian Gherman – personalitate remarcabilă a începutului de secol XX – care a realizat cercetări de primă mână axate pe *meteorologie populară, nunta țărănească din Sătmar, tovarășiile de Crăciun ale feciorilor români din Ardeal* sau *claca de la secerat și cumuna de grâu*. Al doilea material, semnat de Bogdan Neagota și Ileana Benga, sintetizează propriile cercetări pe care le-au efectuat asupra *Călușului*, primate în paralel cu cele ale Ancăi Giurchescu (1930-2015), una dintre cele mai longevive și mai experimentate exegete a *Călușului*, apropiată colaboratoare a lui Gail Kligman.

Volumul reprezintă, totodată, și un dialog al generațiilor, în care sunt antrenate cercetători consacrați din „generația de aur” a etnologiei românești precum Ion Taloș sau Ioan Augustin Goia, dar și cercetători ai generației de mijloc, puternic motivați, bine pregătiți profesional și cu un discurs echilibrat, logic și modern.

Majoritatea studiilor sunt axate pe o bibliografie bogată, adusă la zi, atât națională, cât și internațională, îmbinată inteligent cu interpretarea rezultatelor din cercetări personale de teren.

Fiecare studiu sugerează, în mod direct sau indirect, ideea protejării și valorificării materialului folcloric deținut de arhivele de folclor din România, precum și necesitatea acumulării continue, la nivel instituționalizat, a „faptelor de folclor”, cu scopul de a avea o viziune de ansamblu, atât sincronică, cât și diacronică a sincretismului formelor populare. Este vizibilă tendința de a reliefa

valoarea folclorului autohton, într-o manieră comparativă, în context istorico-antropologic internațional.

Impresionant prin realizarea grafică impecabilă și prin densitatea tematicilor abordate, prezentul tom se poate înscrie cu succes în bibliografia de bază a celor direct interesați de folclor, etnologie, antropologie, dar și a celor care se află în căutarea „satului pierdut”, a satului renăscut, reinterpretat, cu noi și noi ecouri ale unor repere de cultură, de viață și de artă.

Specificul întregului volum se încadrează în demersul mai amplu, la nivelul întregii țări, de salvagardare a valorilor reprezentative ale patrimoniului, multe dintre acestea înscrise deja în lista UNESCO: *Doina*, *Calușul*, *Colindatul de ceată bărbătească*, *Ceramica de Horezu*, *Scoarța și Dansul fecioresc*.

Dr. Andreea BUZAȘ
Institutul de Cercetări Socio-Umane Sibiu

Cronica

2018 – anul în care aniversăm Centenarul Marii Uniri – a debutat, din punct de vedere etnologic, cu o apariție editorială de excepție. La mijlocul lunii ianuarie a apărut, la Editura Honterus, *Din etnologia germanilor din România/ Aus der Ethnologie der Deutschen in Rumänien*, antologie bilingvă realizată de Andreea Buzaș și Ilie Moise. „Toți etnologii antologați – se subliniază în prefață – au fost sau sunt colaboratori ai periodicului *Studii și comunicări de etnologie*, volumul nostru bazându-se, într-o proporție covârșitoare, pe rubrica *Din etnologia germanilor din România*, care de altfel a împrumutat și numele cărții... Selecția operată a avut în vedere, deopotrivă, calitatea științifică a materialelor, cât și *acoperirea* tuturor segmentelor reprezentative ale culturii tradiționale a germanilor din România... Materialele reproduse, împreună cu fișele de autori, oferă o imagine completă și complexă a ultimelor cinci decenii de cercetări privind etnologia germanilor din spațiul carpatin” (p. 10).

În 13 februarie, redactorul șef al publicației noastre a împlinit 70 de ani, moment marcat atât de presa locală („Tribuna”), cât și națională („Adevărul literar și artistic”). Au semnat articole omagiale Silvia Macrea – managerul Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale „Cindrelul-Junii” Sibiu și prof. univ. dr. Nicolae Constantinescu de la Universitatea din București.

La sfârșitul lunii martie – în zilele de 29 și 30, Institutul nostru a participat, în calitate de partener de onoare, la ediția a XIX-a a *Salonului Național al Cărții de Etnologie* de la Râmnicu Vâlcea. Cu acest prilej, la sediul Bibliotecii județene „Antim Ivireanul” s-a organizat o expoziție de carte reprezentativă pentru profilul Institutului de Cercetări Socio-Umane Sibiu, fond donat ulterior bibliotecii de etnologie „Mihai Pop” din Râmnicu Vâlcea. Ediția din acest an a mai inclus o dezbatere științifică pe tema „Cartea de etnologie între cercetarea fundamentală și cercetarea aplicată”, la care au participat: prof. univ. dr. Nicolae Constantinescu, dr. Corina Mihăescu, conf. univ. dr. Ioana Fruntelată (București), prof. univ. dr. Ilie Moise (Sibiu), conf. univ. dr. Ioan St. Lazăr și dr. Gheorghe Deaconu (Râmnicu Vâlcea), un medalion aniversar *Ilie Moise 70* și câteva lansări de carte. Gazdele au lansat volumul *Școala Mihai Pop*, III, antologie de texte îngrijită de Ioan St. Lazăr și Gh. Deaconu. Invitații, dr. Andreea Buzaș și prof. univ. dr. Ilie Moise, cercetători la sectorul de etnologie al ICSU Sibiu au prezentat volumele tipărite în 2017: *Corespondență*

Ovidiu Bîrlea – Doina Blaga, ediție îngrijită și adnotată de Andreea Buzaș, prefață de Ilie Moise, Alba Iulia, 2017; *Ovidiu Bîrlea – Ion Taloș. Corespondență 1963-1977*, ediție îngrijită de Andreea Buzaș, introducere și note de Ion Taloș, Alba Iulia, 2017; *Din etnologia germanilor din România/ Aus der Ethnologie der Deutschen in Rumänien*, antologie realizată de Andreea Buzaș și Ilie Moise, Sibiu, 2017 și „Studii și comunicări de etnologie”, tomul XXXI/2017. O acțiune culturală de mare anvergură, cu câteva intervenții de excepție axate pe ideea păstrării și promovării identității noastre culturale.

În luna mai sectorul de etnologie al Institutului nostru a participat la Festivalul Internațional „Lucian Blaga” (Sebeș, 13-15 mai) cu două comunicări științifice: *Lucian Blaga și duhul satului* (Ilie Moise) și *Actualitatea scrierilor bliagene cu privire la habitatul rural* (Andreea Buzaș). De asemenea, în perioada 16-20 mai, am participat la *Zilele Muzeului Național al Satului „Dimitrie Gusti”* din București, sărbătoare prilejuită de aniversarea a 82 de ani de la înființarea instituției. Miercuri, 16 mai, într-o sală arhiplină cu prieteni și colaboratori precum Nicolae Constantinescu, Ion Ghinoiu, Georgeta Stoica, Ioana și Mihai Dăncuș, Cornelia Belcin, Rodica Raliade, Corina Mihăescu, Oana Petrică, Ștefan Dorondel, Cristian Mușă, cercetătorii Andreea Buzaș și Ilie Moise și-au prezentat producția editorială din anii 2017-2018. A fost un moment emoționant, în care sibienii au avut alături prieteni dragi. A doua zi, directorul muzeului, conf. univ. dr. Paula Popoiu, a decernat placheta aniversară câtorva instituții (Președinția României, Ministerul Culturii, Patriarhia Română) și personalități (Sergiu Nistor, Ioan Opriș, Georgeta Stoica, Mihai Dăncuș și Ilie Moise), care i-au sprijinit în mod constant.

Un alt moment de omagiere a activității științifice și culturale a profesorului Ilie Moise s-a desfășurat la Casa „Lucian Blaga” din Lancrăm. Organizat de Biblioteca Județeană din Alba Iulia, *medalionul aniversar Ilie Moise* s-a bucurat de participarea lui Silvan Stâncel (directorul instituției), Sorin Bâscă (primarul comunei Cut) și ing. Ion Dumitrel (președintele Consiliului județean Alba).

În săptămâna 24-30 iulie 2018, în Muzeul în aer liber din Dumbrava Sibiului s-a desfășurat ediția a XXIII-a a Olimpiadei Naționale „Meșteșuguri artistice tradiționale”, manifestare culturală artistică de anvergură, așezată sub semnul Centenarului Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918. La ediția din acest an, numărul participanților a depășit cifra de 260, proveniți din 33 de județe, tineri însoțiți de dascăli cu experiență precum Mircea Lac de la Deva, Mihai Popa din Bacău sau Mihai Vleju de la Suceava, care au participat la toate edițiile Olimpiadei. Juriul din acest an, coordonat de prof. univ. dr. Ilie Moise, a avut în componența sa doi foști olimpici, dr. Cristina Dăneasă – profesor la Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu și Andrei Buda – masterand al aceleiași instituții de învățământ superior.

În perioada 17-19 august a.c., la Călimănești s-a desfășurat ediția cu numărul 50 a Festivalului Național de Folclor „Cântecele Oltului”. Ediția

jubilare din acest an a debutat în sala de festivități a Liceului tehnologic de turism Călimănești, unde a fost lansat volumul „Cântecele Oltului 50”, carte semnată de Gh. Deaconu și Elena Stoica, cunoscuți cercetători și diriguitori ai culturii tradiționale vâlcene. Cu acest prilej, primăria din Călimănești a conferit unor personalități și instituții de cultură din județele riverane Oltului medalii jubiliare și diplome de excelență. De-a lungul celor 50 de ediții, județul Sibiu s-a remarcat printr-o prezență constantă la festival. Acest fapt a fost evidențiat atât în monografia editată, cât și prin acordarea, de către organizatori, a patru medalii jubiliare „Cântecele Oltului” următorilor: Silvia Macrea – manager CJCPCT „Cindrelul-Junii” Sibiu, fam. Țichindelean – Rășinari, prof. Ioan Sârbu – directorul Casei de cultură „Iarion Cocișiu” Agnita și prof. univ. dr. Ilie Moise.

Ediția cu numărul 52 a *Târgului olarilor* s-a desfășurat și în acest an în Piața Mare din Sibiu, în zilele de 1 și 2 septembrie. Organizată de CJCPCT „Cindrelul-Junii” Sibiu în colaborare cu Muzeul „Astra”, ediția 2018 a celui mai longeviv târg contemporan din România a adunat peste 100 de meșteri din toate colțurile țării, dar și din străinătate. Marii câștigători ai *Târgului olarilor* din 2018 au fost meșterii din Vâlcea, Harghita și Maramureș.

În perioada 7-9 septembrie 2018 sectorul de etnologie al Institutului de Cercetări Socio-Umane Sibiu a primit vizita corului „Pro Musica” al Episcopiei Ortodoxe Române din Ungaria (dirijor: prof. Adrian Bughy), înființat la Gyula, în 1991. Povestea acestei vizite are la bază bunele relații stabilite cu românii din Ungaria încă din 2013, pe parcursul unei burse doctorale. Am participat la *Simpozionul cercetătorilor români din Ungaria* și am cunoscut îndeaproape activitatea redacției „Foi românești” și a altor instituții de cultură din Jula. Prin urmare, vizita corului „Pro Musica” la Sibiu a urmat ca o consolidare firească a unei prietenii durabile. Dacă vineri le-a fost gazdă preotul Nicolae Jianu din Rășinari, care le-a prezentat cele mai importante monumente ecleziastice ale satului (Biserica Ortodoxă „Sf. Treime”, Mausoleul lui Andrei Șaguna și Biserica „Sf. Cuvioasă Paraschiva”), sâmbătă, 8 septembrie, a fost destinată Sibiului și muzeelor sale – Brukenthal și Astra. Duminică, 9 septembrie, au fost oaspeți în localitatea natală a profesorului Ilie Moise, comuna Cut din județul Alba. După concertul susținut în Biserica „Bunavestire”, membrii corului „Pro Musica” au fost invitați în gospodăria familiei Ana și Ilie Moise, unde au fost întâmpinați de primarul localității, dl Sorin Bâscă și de grupul vocal al Ansamblului folcloric de la Cut. După prânz a urmat un scurt program artistic susținut de corul „Pro Musica” împreună cu grupul vocal coordonat de Sanda Bâscă, moment care a consolidat și mai mult relațiile de prietenie dintre oaspeții din Ungaria și reprezentanții comunității de aici. Deplasarea de la Cut s-a încheiat cu vizitarea muzeului etnografic al localității și a cramei de la casa parohială, unde membrii corului au fost oaspeții pr. Adrian Nistor și ai preotesei Simona.

În ultima săptămână a lunii septembrie, între 23 și 28, la Muzeul în aer liber din Dumbrava Sibiului s-a desfășurat ediția a 51-a a Simpozionului Internațional de Ceramică, cu tema *Ceramică rituală/ ceramică utilitară*. Întâlnire științifică de anvergură, simpozionul a fost organizat pentru a treia oară la Sibiu (1980, 1996, 2018). De această dată, a adunat în orașul de pe Cibin cercetători preocupați de problemele de ceramică din întreaga Europă: Germania, Austria, Elveția, Ungaria, Norvegia și România. Institutul nostru a fost reprezentat de Ilie Moise, care a prezentat comunicarea *Vasele de ceramică în contextul unor rituri și ceremonii de trecere*.

Conferința națională „Unitatea în diversitate a culturii tradiționale românești” (25-26 oct. 2018), organizată de „Arhiva de folclor a Academiei Române”, a reunit la Cluj-Napoca cercetători din întreg arealul românesc. De la Sibiu au participat Andreea Buzaș și Ilie Moise, care au prezentat comunicări axate pe *Identitate și etnicitate la slovacii din zona Aradului* și, respectiv, *Povestea etnologiei românești*.

În perioada 9-11 noiembrie 2018, *Uniunea Culturală a Românilor din Ungaria* a găzduit manifestările cultural-științifice prilejuite de aniversarea *Institutului de Cercetări al Românilor din Ungaria* și de cea de-a XXVIII-a ediție a *Simpozionului Cercetătorilor Români din Ungaria*. Aniversarea celor 25 de ani de activitate ai *Institutului...* s-a deschis cu discursul rostit de Mária Berényi, prin sublinierea fermă a faptului că instituția pe care o conduce reprezintă, de fapt, oficializarea și continuarea eforturilor susținute ale predecesorilor de a-și uni forțele spirituale și materiale într-o formă organizată și legitimă. Ca de fiecare dată, și anul acesta le-au fost alături reprezentanți ai unor instituții academice și universitare din România, trei dintre aceștia prezentând mesaje aniversare, în baza unor vechi și fructuoase colaborări științifice: conf. univ. dr. Adina Dragomirescu – director al *Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan-Alexandru Rosetti”* din București; prof. univ. dr. Rudolf Gräf – directorul *Institutului de Cercetări Socio-Umane Sibiu* și prof. univ. dr. Cornel Sigmirean – directorul *Institutului de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai”* din Târgu Mureș. Următoarele două zile au fost dedicate celei de-a XXVIII-a ediții a *Simpozionului...*, în cadrul căreia au fost prezentate comunicări vizând atât aspecte teoretice, cât și valorificarea unor documente inedite de arhivă sau a unor cercetări de teren. Mulți dintre cercetători au ales să prezinte lucrări dedicate evenimentelor și personalităților care au marcat perioada istorică anterioară și ulterioară anului 1918: Cornel Sigmirean, Petru Ardelean, Mircea-Gheorghe Abrudan, Elena Rodica Colta, Gabriel Moisa, Gabriel Hălmăgean, Mária Berényi; lingviștii au avut, ca în fiecare an, contribuții importante prin: Iulia Mărgărit, Maria Marin, Daniela Răuțu, Ana Borbély; aspecte ale vieții religioase la românii din Ungaria au fost tratate de Elena Csobai și Emilia Martin; cercetări de etnomuzicologie recente au fost aduse în atenție de Grigore Poiendan; un domeniu extrem de interesant, acela al psihologiei tradiționale, a fost reprezentat prin comunicarea Stellei Nikula;

Gabriela Elekes s-a ocupat de cercetările consacrate poetului Mihai Eminescu în spațiul cultural de limbă maghiară, iar Andreea Buzaș a evocat o personalitate mult îndrăgită și regretată de românii din Ungaria, învățătoarea Maria Misaroș (1926-2018).

Dedicată aniversării a 100 de ani de la Marea Unire, cea de-a XIV-a ediție a Conferinței Naționale a Asociației de Științe Etnologice din România (ASER) și-a deschis lucrările în 14 noiembrie 2018 la Alba Iulia, în sala de conferințe a *Museikon-ului*, cea mai complexă instituție din România dedicată icoanei. Tematica generoasă, *Un secol de studii asupra culturii tradiționale românești*, a adunat în orașul Marii Uniri și apoi la Blaj, în spațiul generos oferit de Palatul Cultural, cercetători, universitari și muzeografi din întreg arealul românesc. Sesiunile de comunicări axate pe *momente, direcții și teme de cercetare în etnologia românească* împreună cu lansările de carte și aniversările din 2018 au oferit o imagine globală și reală a acestei discipline identitare la început de mileniu. Lucrările Conferinței Naționale ASER s-au încheiat vineri, 16 noiembrie 2018, la Palatul Cultural din Blaj, cu aniversarea profesorilor Ioan St. Lazăr (Râmnicu Vâlcea), Ilie Moise (Sibiu) și Ovidiu Papană (Timișoara), care au împlinit în acest an 75 și, respectiv, 70 de ani. Cu acest prilej au rostit cuvinte de omagiere a celor aniversați prof. dr. Gh. Deaconu, prof. univ. dr. Ion Buzași și conf. univ. dr. Ioana Frunteletă. În acest context a fost lansat volumul *Studii de etnologie. In honorem prof. univ. dr. Ilie Moise*, coordonat de Andreea Buzaș. Conferința națională de la Blaj s-a încheiat cu adunarea generală a membrilor ASER, care a reales-o în funcția de președinte pe prof. univ. dr. Otilia Hedeșan, pentru încă un mandat de patru ani.

Ultimul eveniment important din anul etnologic 2018 a fost sesiunea anuală de comunicări științifice a Institutului de Cercetări Socio-Umane Sibiu din 7 decembrie. În prezența comunității academice sibiene, prof. univ. dr. Rudolf Gräf – noul director al instituției – a deschis lucrările celei de-a X-a sesiuni așezate sub genericul „Științele socio-umane la începutul mileniului III”. Publicațiile sectorului de etnologie din 2018 („Studii și comunicări de etnologie”, tomul XXXII; *Efigii sentimentale*, vol. II; *Folclor din Valea Sebeșului*; *Musa – implicații naționale: folclor poetic într-o revistă manuscrisă din secolul al XIX-lea* și *Studii de etnologie. In honorem prof. univ. dr. Ilie Moise*) au fost prezentate de profesorul Ilie Moise și dr. Andreea Buzaș. La secțiunea etnologie s-au prezentat 15 comunicări științifice axate pe spectrul larg al preocupărilor de cercetare, protejare și valorificare a culturii tradiționale din România.

Dr. Andreea BUZAȘ